

Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/379);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Nieuwkoopse Plassen & De Haeck**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties
 - H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
 - H7140 Overgangs- en trilveen
 - H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
 - H91D0 *Veenbossen
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1016 Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*)
 - H1082 Gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*)
 - H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
 - H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
 - H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)
 - H1340 *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)
 - H1903 Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)
 - H4056 Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*)

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied **Nieuwkoopse Plassen** als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 14 februari 1997 (DN. 97463; Stcrt. 1997, nr. 33) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;

- b. de Nota van toelichting wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A021 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
 - A027 Grote zilverreiger (*Egretta alba*)
 - A029 Purperreiger (*Ardea purpurea*)
 - A176 Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*)
 - A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A041 Kolgans (*Anser albifrons*)
 - A050 Smient (*Anas penelope*)
 - A051 Krakeend (*Anas strepera*)
 - A292 Snor (*Locustella luscinioides*)
 - A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Nieuwkoopse Plassen & De Haeck**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

Als onderdeel van het beschermd natuurmonument De Haak, zoals aangewezen bij besluit van 22 maart 1978 (NLB/N-29507, Stcr. 1978, nr. 62), komen te vervallen: de in paragraaf 3.5 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde terreindelen, welke zijn aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A2 bij deze Nota van toelichting.

Artikel 5

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijkema
d.d. 25 november 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van het besluit DN. 97463 tot aanwijzing van Nieuwkoopse Plassen als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009¹ inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van Nieuwkoopse Plassen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, geheel ingetrokken. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck gevormd uit het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de

¹ Dit betreft een geconsolideerde versie van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979, inclusief wijzigingen die sindsdien op de Richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de Richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit worden gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Nieuwkoopse Plassen en de Haeck" en onder nummer NL3000036 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio². Het gebied is onder meer aangewezen voor twee prioritaire habitattypen en één prioritaire habitatsoort in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 14 februari 1997 (DN. 97463) onder de naam "Nieuwkoopse Plassen" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9801063. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit DN. 97463 is door middel van dit besluit gewijzigd.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (landelijk gebiedsnummer 103) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Nieuwkoopse Plassen en het Habitatrichtlijngebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000-doelendocument (2006)³. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)⁴.

Het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck ligt in de provincies Utrecht en Zuid-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Woerden, Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk en Nieuwkoop.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 60a, vijfde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is de status van het hieronder aangegeven beschermde natuurmonumenten⁵, voor zover gelegen in eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden, op 1 oktober 2005 vervallen.

Beschermde natuurmonument De Haak aangewezen op 22 maart 1978 (NLB/N-29507; Stcrt. 1978, 62).

Ingevolge artikel 15a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is de status van het deel van het beschermd natuurmonument De Haak dat geen onderdeel was van het eerder aangewezen Vogelrichtlijngebied, door de aanwijzing middels dit besluit vervallen. Hetzelfde geldt voor het deelgebied Schraallanden langs de Meije van het beschermd natuurmonument Schraallanden Utrecht-West dat is aangewezen op 16 april 1992 (NBLF 92 1850; Stcrt. 1992, 93). De aanwijzing van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck als Natura 2000-gebied verandert niets aan de status van het gedeelte van dit beschermd natuurmonument dat buiten het Natura 2000-gebied is gelegen.

² Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1. Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

Enkele terreindelen van het beschermd natuurmonument De Haak vallen buiten het Natura 2000-gebied. Van deze terreindelen vervalt de status van beschermd natuurmonument op grond van artikel 4 van dit besluit. In paragraaf 3.5 van deze Nota van toelichting is hierop een toelichting gegeven.

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als natuurmonument van toepassing was, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Nieuwkoopse Plassen maken deel uit van het Hollands-Utrechts laagveengebied. Het grootste deel van het gebied wordt gevormd door een plasseengebied, ontstaan na afgraving van het veen. Daarnaast bestaat het gebied uit een moerasgebied met rietkraggen, (schraal)graslanden, overgangsveen, moerasheide, legakkers, petgaten en broekbos. Deelgebied De Haeck bestaat uit veenplassen, afgewisseld door broekbos, rietland en schrale hooilanden. Er is een opeenvolging van verschillende stadia van verlanding aanwezig. Deelgebied Schraalgraslanden langs de Meije bestaat uit blauwgrasland met op enkele plekken wat elzen- en wilgenstruweel. De Meijegraslanden, gelegen ten zuiden van het plassen- en moerasgebied, bestaan voornamelijk uit agrarisch grasland doorsneden door sloten.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Nieuwkoopse Plassen & De Haeck behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren en Moerassen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁶.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁷.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten.

Het gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen met verlandingsstadia, broekbossen en vochtige graslanden, die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en fungeert tevens als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁸

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart (datum kaartproductie: 09-10-2013). Het gebied bestaat uit het Vogelrichtlijngebied Nieuwkoopse Plassen, het Habitatrichtlijngebied Nieuwkoopse Plassen en de Haeck en de twee beschermde natuurmonumenten De Haeck en De Meije (zie onder).

Het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck beslaat een oppervlakte van ongeveer 2.000 ha. Hiervan is een klein gedeelte (23 ha) uitsluitend aangewezen onder de Habitatrichtlijn. De beschermde natuurmonumenten De Haeck en De Meije hebben een gezamenlijke oppervlakte van 90 ha. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen de bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

⁶ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁷ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁸ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁹:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht (zie ook volgende alinea). (°)
- Percelen met woonboten zoals aangeduid in zienswijzen, zijn beschouwd als bebouwd. Dit betreft met name het woonarkencomplex Zuideinde, percelen met huisnummers De Meije 140-162 en de daaraan grenzende voormalige jachthaven De Meije. (°)
- Het kadastrale perceel van kampeerterrein Nieuw-Zeeland (in De Haeck) is verwijderd gelet op grondgebruik en de aanwezige bebouwing. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied zijn zoveel mogelijk gelijkgetrokken waarbij in principe de meest ruime begrenzing is aangehouden (uitzondering De Meije, zie onder).
- Aan de zuidkant van het beschermd natuurmonument De Haeck is de grens van het Natura 2000-gebied gelijkgetrokken met de grens van het natuurmonument (zie paragraaf 3.5 voor afwijking op deze beleidsregel).
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied liggen, is, gelet op de kadastrale inschrijving¹⁰, waar mogelijk beperkt. Aldaar is de kadastrale lijn aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De aanpassing van de begrenzing van dit gebied (in 1997 aangewezen als Vogelrichtlijngebied) betreft vooral de verwijdering van bebouwing, erven en tuinen. Mede aan de hand van vrijwel gebiedsdekkende bestemmingsplannen (die meestal nauwkeurig de ligging van woningen en tuinen weergeven) is de begrenzing aangepast. Complicerende factor daarbij is dat in Nieuwkoop en Noorden de oorspronkelijke grens van het Vogelrichtlijngebied een vloeiende lijn volgt die plaatselijk door achtertuinen loopt en deels over het water van het aangrenzende plassengebied. De ecologische waarde van de (vaak beschoeide) oeverzone en het direct daaraan grenzende water is nihil. Daarom is de grens waar geen riet of natuurlijke oevervegetatie aanwezig is, weer teruggelegd op de oorspronkelijke Vogelrichtlijn grens waar deze door het water loopt (deze strook water heeft een breedte van doorgaans 10-30 m). Waar de oorspronkelijke Vogelrichtlijn grens over bebouwde percelen loopt (zoals vaak langs het Zuideinde), is de grens teruggelegd tot de rand van het bebouwde perceel.

De begrenzing van Vogelrichtlijngebied is aangepast (bijlage A):

- De woonbotenhaven Leliveld (3,8 ha) bij Zuideinde en de woonschepenhaven met het aangrenzende recreatieterrein De Meije (3 ha) is aan het gebied onttrokken omdat deze geen betekenis hebben voor de vogelwaarden waarvoor het gebied is aangewezen.
- Een terrein voor verblijfsrecreatie (o.a. caravanpark, 13 ha) aan de Uitweg (Woerdense Verlaat) is aan het gebied onttrokken omdat het geen betekenis heeft voor de vogelwaarden waarvoor het gebied is aangewezen. De grens wordt hier gelegd op die van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld).

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is aangepast:

- De woonbotenhaven Leliveld (3,8 ha) bij Zuideinde en de woonschepenhaven met het aangrenzende recreatieterrein De Meije (3 ha) is aan het gebied onttrokken omdat deze geen betekenis hebben voor de habitatwaarden waarvoor het gebied is aangewezen.
- Het gebied is uitgebreid met het beschermd natuurmonument De Meije (23 ha; aangewezen als deelgebied van het beschermd natuurmonument Schraallanden Utrecht-West) wegens het voorkomen van het (sterk bedreigde) habitatype blauwgraslanden (H6410).

⁹ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

¹⁰ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en als zodanig bestemde of vergunde woonschepen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.

3.5 Intrekking deel beschermd natuurmonument

Een of meerdere terreindelen van het beschermd natuurmonument De Haak zijn gelegen buiten het Natura 2000-gebied (zie ook paragraaf 2.1)

Dit betreft bebouwing met bijbehorende erven en tuinen langs de Hollandse Kade en Bosweg zoals aangeduid op de detailkaarten die zijn opgenomen in bijlage A van deze Nota van toelichting. De totale omvang van bedoelde terreindelen bedraagt 0,2 ha.

Deze terreindelen herbergen geen waarden waarvoor het beschermd natuurmonument indertijd is aangewezen. Om deze reden is de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van de in bijlage A aangeduide terreindelen op grond van artikel 15 van de Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹¹. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹²)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2008) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁹.

H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties
Verkorte naam Kranswierwateren

H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
Verkorte naam Vochtige heiden

betreft het subtype:

H4010B Vochtige heiden (*laagveengebied*)

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
Verkorte naam Blauwgraslanden

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (°)
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A Ruigten en zomen (*moerasspirea*)

H7140 Overgangs- en trilveen
Verkorte naam Overgangs- en trilvenen

betreft de subtypen:

¹¹ Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹² Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

- H7140A** Overgangs- en trilvenen (*trilvenen*)
H7140B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)
- H7210** *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
Verkorte naam Galigaanmoerassen
- H91D0** *Veenbossen
Verkorte naam Hoogveenbossen

4.2.2 *Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹²)*

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2008) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁹.

- H1016** Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*) (°)
H1082 Gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*)
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)
H1340 *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)
H1903 Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)
H4056 Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*)

4.2.3 *Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)*

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- A021** Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
A027 Grote zilverreiger (*Egretta alba*)
A029 Purperreiger (*Ardea purpurea*)
A176 Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*)
A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A041** Kolgans (*Anser albifrons*)
A050 Smient (*Anas penelope*)
A051 Krakeend (*Anas strepera*)
A292 Snor (*Locustella luscinioides*)
A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997) en/of het ontwerpbesluit (2008) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁹.

4.3 **Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet**

4.3.1 *Habitattypen (bijlage I)*

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹¹

geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor één habitatype, dat in voldoende mate in gebieden is vertegenwoordigd die voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd (slijkgrasvelden (H1320)). De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹³. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitatype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Nieuwkoopse Plassen & De Haeck ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H3150	5	4	ca. 4.000	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja
H4010B	3	3	ca. 50	A1 (15-30%)	B2 (6-15%)	ja
H6410	5	5	ca. 180	B2 (6-15%)	-	nee
H7140B	3	3	ca. 1.800	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	nee
*H7210	10	8	ca. 100	-	C (<2%)	ja
*H91D0	10	10	ca. 1.000	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	nee

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang)..
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹¹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁴. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹³. In de onderstaande tabel zijn de habitatsoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitatsoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Nieuwkoopse Plassen & De Haeck ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1082	Gestreepte waterroofkever	5	5	Zie bijlage B.3			nee
*H1340	Noordse woelmuis	10	13	ca. 600	-	C (<2%)	ja

¹³ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁴ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprink (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfforen (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriterium ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin de soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km^2).
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Kranswierwateren (H3140) en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) komen vooral aan de noordoostkant van het gebied voor en verspreid over het gebied in geïsoleerde sloten en petgaten. Vochtige heiden, *laagveengebied* (H4010B) komen voor in De Haeck, de omgeving van de Machinesloot en het natuurmonument Schraallanden langs de Meije. Overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (H7140B) komen uitgebreid voor in De Haeck en binnen het aangrenzende graslandgebied, in het centrum van het moerasgebied en verspreid in het zuidwestelijk deel van het moerasgebied. Overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A) komen met een kleine oppervlakte voor tussen de Zuideinderplas en Noordeinderplas en in de omgeving van de Machinesloot. Hoogveenbossen (H91D0) komen verspreid in het gebied voor, met uitzondering ten noorden van De Haeck. Het habitatype galigaanmoerassen (H7210) is aanwezig in de omgeving van de Machinesloot. Blauwgraslanden (H6410) komen voor in De Haeck, maar voornamelijk in Natuurmonument Schraallanden langs de Meije. Het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) wordt in vrijwel het gehele moerasgebied aangetroffen.

De noordse woelmuis (H1340) komt verspreid in de moerassige delen van het gehele gebied voor. De bittervoorn (H1134) is onder andere aangetroffen in de Wijde van de Vliet en enkele polderwateren ten zuiden daarvan. De kleine modderkruiper (H1149) is aangetroffen in de poldersloten in het oosten van het gebied, zoals die van de graslanden langs de Meije. De gestreepte waterroofkever (H1082) is vooral in het centrale deel van het gebied aangetroffen in petgaten en sloten, vaak met submerse vegetatie. Verder fungeert het gebied als foerageergebied van meervleermuizen (H1318) afkomstig uit kraamkolonies en verblijfplaatsen rondom het gebied, die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven (zie ook paragraaf 5.4) en 's nachts boven het water foerageren. De platte schijfhoren (H4056), is verspreid in het gehele moerasgebied en in de sloten van de graslanden langs de Meije aangetroffen. De groenknolorchis (H1903) komt voor in De Haeck en in het centrum van het gebied. De zeggekorfslak (H1016) komt vooral voor in het meest zuidwestelijke deel van het gebied.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitatypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitatypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁵ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitatypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitatypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitatypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitatypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

¹⁵ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H3140 Kranswierwateren

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype kranswierwateren komt in een vorm voor die kenmerkend is voor laagvenen. Het is van oudsher een belangrijk gebied voor dit habitatype en nu vooral voor de landelijke spreiding van belang. De afgelopen jaren is enig herstel in oppervlakte opgetreden.

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van grote betekenis voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Na een sterke achteruitgang in de afgelopen tientallen jaren treedt enig herstel op. Het is gewenst de kwaliteit verder te verbeteren en de oppervlakte uit te breiden.

H4010 Vochtige heiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *laagveengebied* (subtype B).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *laagveengebied* (subtype B) heeft zich in de afgelopen tientallen jaren sterk ontwikkeld en is in goede kwaliteit aanwezig. Ofschoon het gebied een van de grootste vindplaatsen vertegenwoordigt van dit subtype, zijn er goede potenties voor verdere uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit.

H6410 Blauwgraslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van oudsher een belangrijk gebied voor het habitatype blauwgraslanden en nu vooral voor de landelijke spreiding van belang. Het gebied hoort tot de laatste bastions waar dit eertijds in de omgeving wijd verbreide habitatype blauwgraslanden nog voorkomt. Er is nog een vrij grote oppervlakte aanwezig. De kwaliteit is overwegend matig, maar plaatselijk goed. Er zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A).

Toelichting Het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) komt verspreid in het gebied voor op enkele percelen. De vegetatie is mede van belang voor enkele vogelsoorten en de noordse woelmuis (H1340).

H7140 Overgangs- en trilvenen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype overgangs- en trilvenen komt vooral voor in basenarm milieu. Lokaal zijn in het gebied ook voorbeelden aanwezig van het basenrijke trilveen (overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A)).

H7210 *Galigaanmoerassen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen is nauw verbonden met het voorkomen van trilvenen (H7140A). Galigaan komt in dit gebied met slechts een kleine oppervlakte voor langs enkele sloten. De perspectieven voor herstel lijken gering.

H91D0 *Hoogveenbossen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype is verspreid in het gebied aanwezig. Een verdere uitbreiding van het habitatype hoogveenbossen is op het moment niet gewenst, omdat dit afbreuk zou doen aan de betekenis van het gebied voor vogels en overige fauna.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1016 Zeggekorfslak

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De zeggekorfslak is op enkele locaties in het gebied aangetroffen. De soort is aangetroffen in aantallen variërend van enkele tot tientallen exemplaren.

H1082 Gestreepte waterroofkever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het voorkomen van de gestreepte waterroofkever is in dit gebied bekend sinds 2003. De soort leeft hier in een klein deel van het gebied waar sloten en legakkers op korte afstand van elkaar liggen. De gestreepte waterroofkever heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding en is vrijwel geheel beperkt tot laagveenmoerassen. In de Nieuwkoopse Plassen is één van de grootste populaties van Nederland aanwezig.

H1134 Bittervoorn

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De bittervoorn is op enkele plaatsen in het gebied aangetroffen. Het gebied ligt binnen het hoofdverspreidingsgebied van de soort.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kleine modderkruiper komt voor in enkele polderwateren in het gebied. De soort verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding en komt in Nederland algemeen en wijdverspreid voor.

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft een belangrijk foerageergebied voor meervleermuizen die overdag in de gebouwen in de wijde omgeving verblijven (actieradius 10 km). Tot nu toe zijn er kraamverblijven bekend in Waddinxveen (enkele honderden dieren), Aarlanderveen, Kamerik en Nieuwveen (elk enkele tientallen tot enkele honderden dieren) en mannenverblijven in Ter Aar, Woerdense Verlaat en Kanis. Belangrijke vliegroutes naar het gebied zijn onder andere de Kadewetering, Grecht, Heinoomsvaart en de Ringvaart door Aarlanderveen.

H1340 *Noordse woelmuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De noordse woelmuis verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, waarbij ze onder meer in het Utrechts en –Zuid-Hollandse veenweidegebieden ernstig onder druk staat. In Nieuwkoop is nog wel een grote populatie van de soort aanwezig. Deze staat in verbinding met een kleinere populatie in de Kamerikse Nessen.

H1903 Groenknolorchis

Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De groenknolorchis komt voor op een beperkt aantal plaatsen, waar de soort groeit in een smalle gradiënt tussen oppervlaktewater en sterk door regenwater beïnvloede verlandingsvegetatie. Gezien de natuurlijke ontwikkeling van het gebied ligt een uitbreiding niet voor de hand. Omdat de bestaande groeiplaatsen door successie kunnen verdwijnen, is het wel van belang mogelijkheden voor nieuwvestiging in stand te houden.

H4056 Platte schijfhoren

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het gebied levert een belangrijke bijdrage voor de platte schijfhoren. De platte schijfhoren is afhankelijk van veenbodems en helder voedselarm water. De soort kan op meer plaatsen en in

hogere dichtheden worden aangetroffen wanneer de diversiteit aan onderwaterplanten toeneemt.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 Roerdomp

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 6 paren (territoria).

Toelichting De roerdomp is van oudsher een gewone broedvogel van de rietmoerassen. De populatie neemt al decennia lang geleidelijk af. Voor 1970 werden geregeld ten minste 10 territoria vastgesteld. Daarna is het aantal nooit meer boven de 10 gekomen. Het gemiddelde van de jaren 1999-2003 was 2 territoria. Het aantal in de doelstelling is afgeleid van het gemiddelde van de jaren 1992-1996 van 5,8 territoria¹⁶. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de negatieve lokale trend is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar kan wel bijdragen aan de draagkracht in de regio Hollands-Utrechts Plassengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A029 Purperreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting De purperreiger is al zeker vanaf de jaren veertig broedvogel in dit gebied. In de jaren zestig en zeventig kwamen jaarlijks circa 300 paren tot broeden (maximaal 380 in 1968). Daarna daalde het aantal en vanaf 1980 werd het aantal van 200 broedparen nooit meer overschreden. Het dieptepunt werd bereikt in 1991 met 87 paren (gemiddelde 1999-2003 is 120 paren). Daarna trad weer enige toename op. In 1999-2008 broedden jaarlijks 106-140 paren (gemiddeld 125 paren). Gezien de langdurige stabiele populatie in dit gebied is behoud van het leefgebied en de populatie voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een kolonie van minstens 60 broedparen.

A176 Zwartkopmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 9 paren.

Toelichting Buiten de Zeeuws-Hollandse delta worden zelden kolonies van zwartkopmeeuwen aangetroffen. Meestal gaat het om één of enkele paartjes in een kokmeeuwenkolonie. In de Nieuwkoopse Plassen bevindt zich de enige "kolonie" buiten de delta. Vestiging vond plaats in 1991 en maximaal werden 21 paren geteld in 1999. Het aantal in het doel is gelijk aan het gemiddelde van de periode 1999-2003. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie en het betreft een geïsoleerde broedplaats.

A197 Zwarte stern

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 115 paren.

Toelichting De zwarte stern is van oudsher een algemene broedvogel met rond 1950 nog honderden paren (in 1950 mogelijk 300 paren). Mede door het aanbod van vlotjes heeft zich in de jaren 1991-1995 een populatie van gemiddeld ruim 114 paren kunnen handhaven. Het aantal in de doelstelling is daarvan afgeleid. In de jaren 2004-2008 waren de aantallen 43-72 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding van de populatie en de negatieve lokale trend is een hersteldoelstelling voor het leefgebied en een populatiedoelstelling op een relatief hoog niveau geformuleerd. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

¹⁶ Dit betreft aantallen gebaseerd op roepende mannetjes. Dit kan leiden tot overschatting van het aantal feitelijk aanwezige broedende vrouwtjes, omdat een en hetzelfde mannetje op ver van elkaar verwijderde plekken kan roepen waardoor er van verschillende mannetjes sprake lijkt.

A292 Snor

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.

Toelichting De snor is van oudsher een talrijke broedvogel in dit gebied. Eind jaren zestig waren er nog 100-120 territoria in het gebied. Daarna is de populatie sterk afgenomen. In 1982 kwamen ten minste 47 territoria voor. Het aantal in het doel is afgeleid van het voorlopig maximum van 26 territoria in 2006. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding van de populatie is in dit gebied een populatie op het recente (2006) relatief hoge niveau gewenst. Behoud van het leefgebied is daarvoor voldoende. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar kan wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio Hollands-Utrechts plessengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 680 paren.

Toelichting De rietzanger is van oudsher een zeer talrijke broedvogel met honderden paren. Het is één van de grootste sleutelpopulaties van Nederland. Op basis van recente telgegevens (2006: circa 680 territoria) wordt het aantal geschat op 680 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot het leefgebied en de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A027 Grote zilverreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen grote zilverreigers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als slaappleaats. Het gebied levert de grootste bijdrage als slaappleaats binnen het Natura 2000-netwerk. Trendgegevens zijn niet beschikbaar.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.000 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.500 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de smient met name een functie als slaappleaats en als foerageergebied. Trendgegevens zijn niet beschikbaar.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensmaximum).

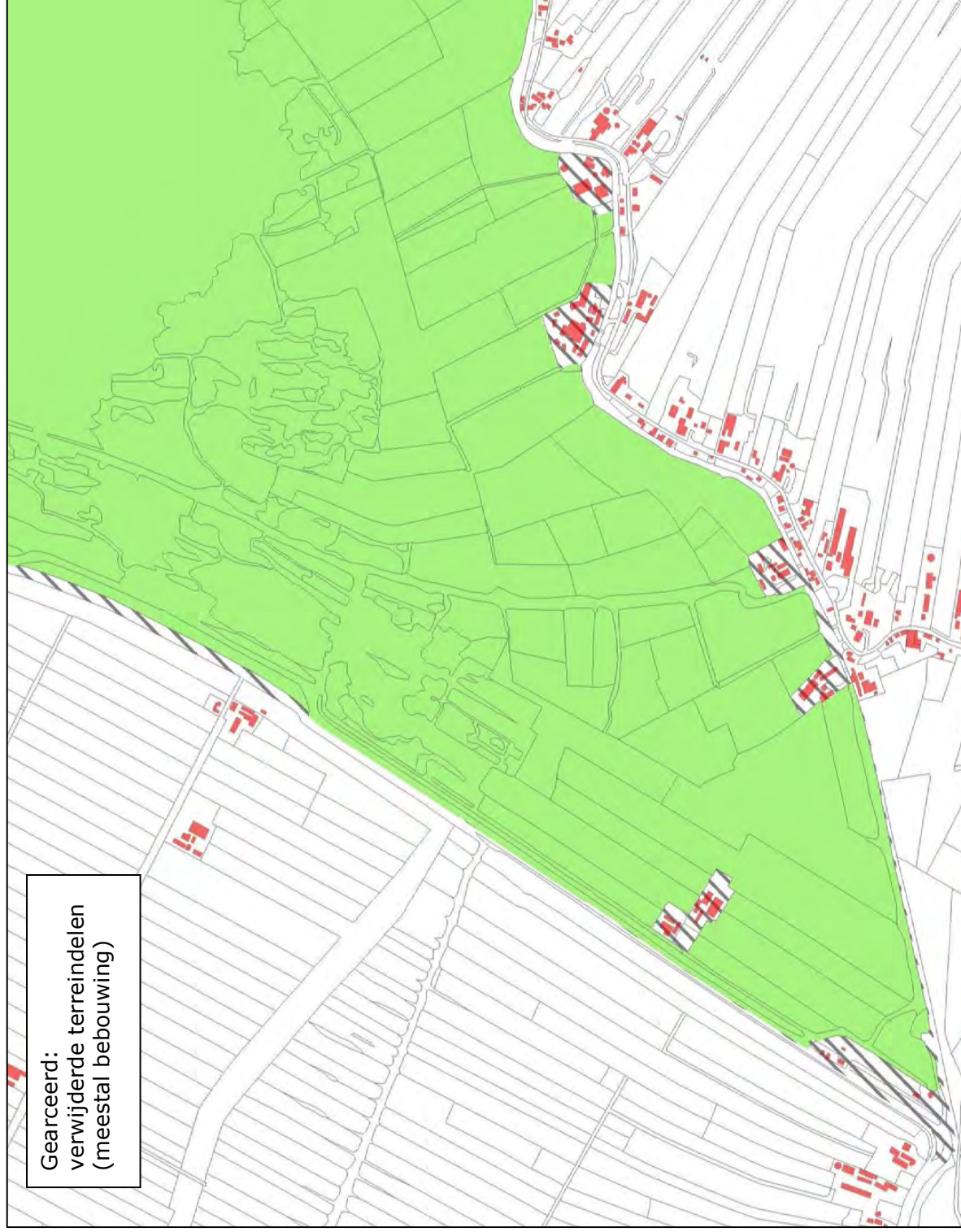
Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend met name een functie als foerageergebied. Trendgegevens zijn niet beschikbaar.

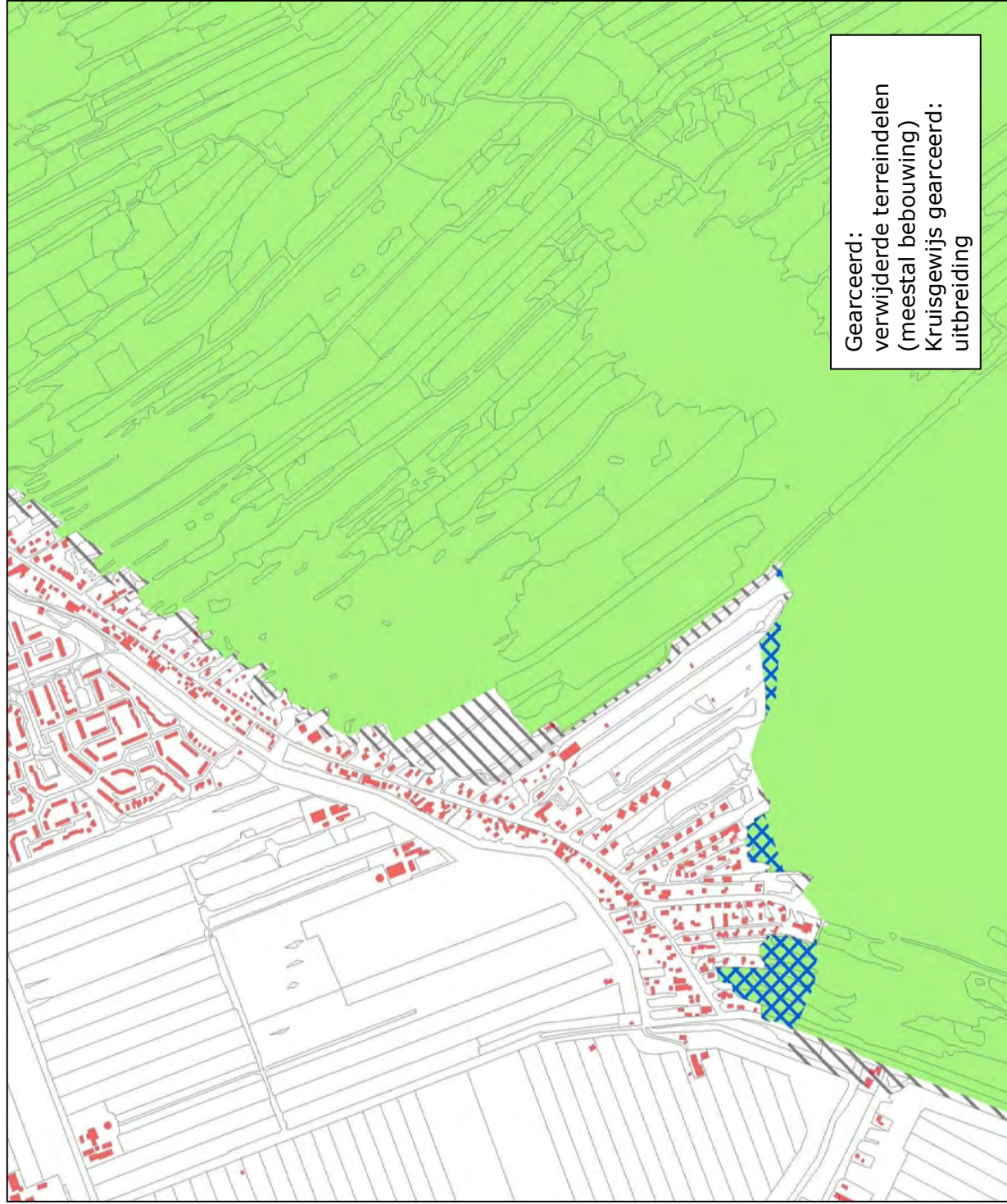
5.7 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in

paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

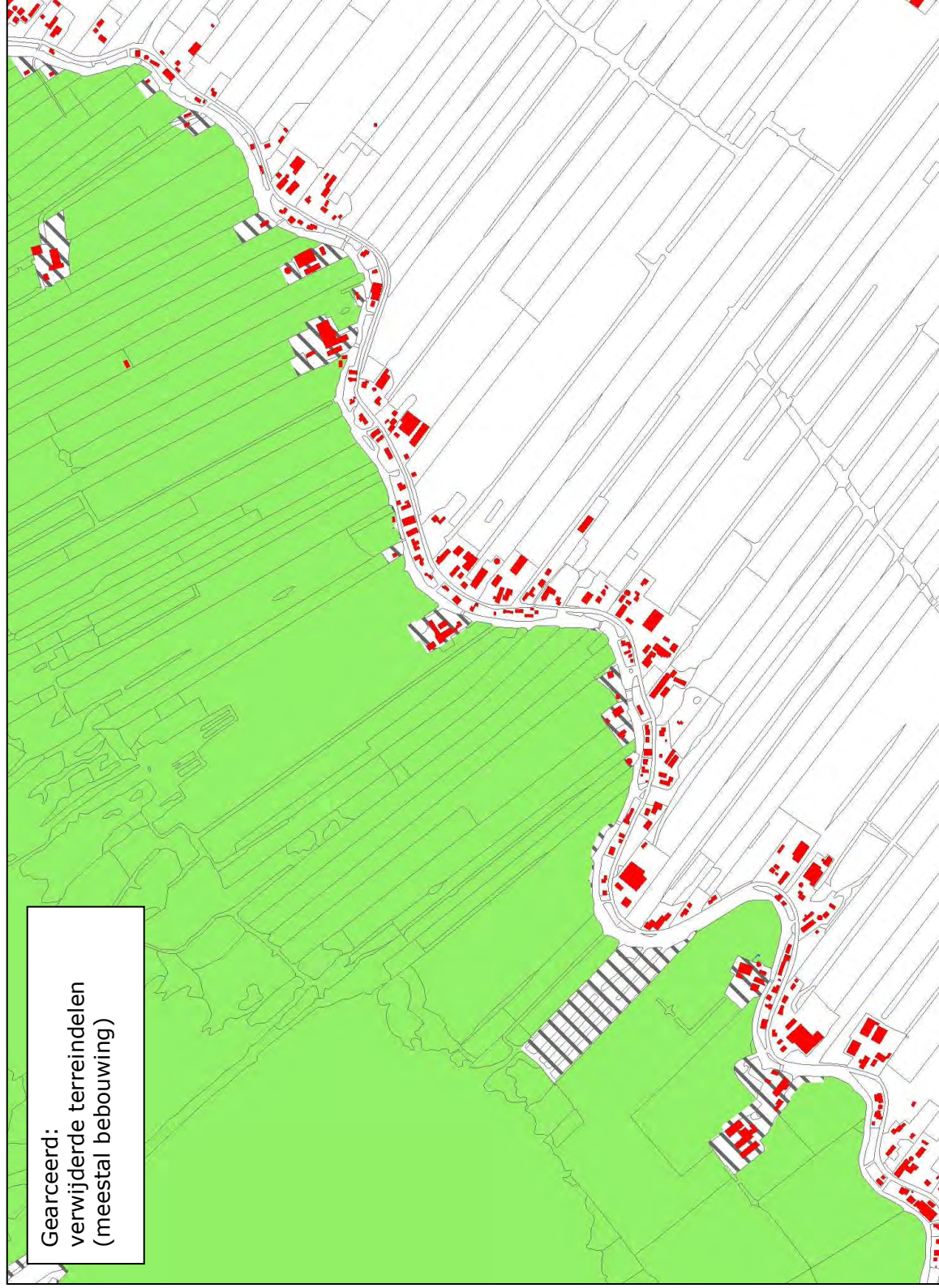
bijlage A1

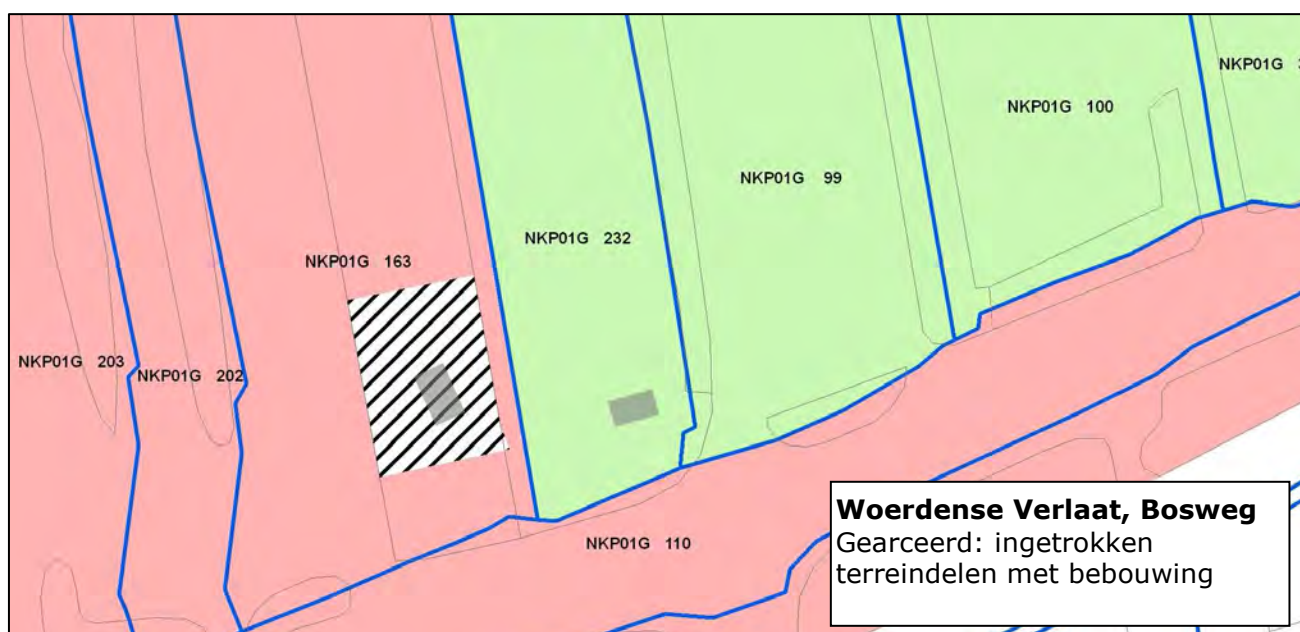
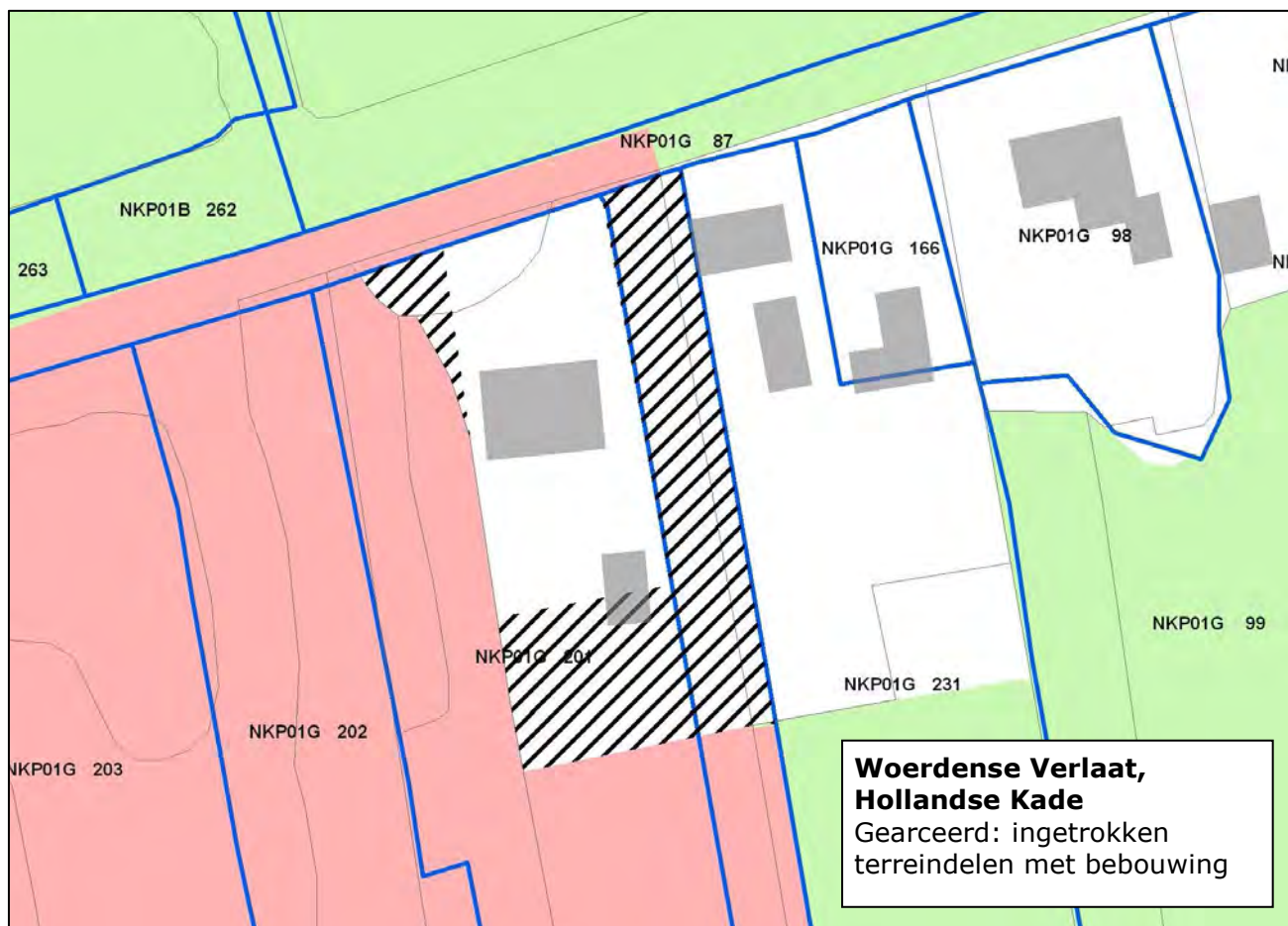

Intrekking terreindelen beschermd natuurmonument

Aanduiding plekken waar terreindelen die volgens de kaarten deel uitmaken van het beschermd natuurmonument De Haak, zijn ingetrokken als onderdeel van de betreffende beschermd natuurmonument

Blauwe lijnen zijn kadastrale lijnen, codes betreffen kadastrale perceelnummers

bijlage A2

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype ruigten en zomen (H6430). Het subtype *moerasspirea* (subtype A) komt verspreid in het gebied voor, maar voornamelijk om de Noordeinderplas.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied ook aangewezen voor de zeggekorfslak (H1016). De soort is op verschillende locaties binnen het gebied aangetroffen. Het voorkomen van de soort in dit gebied was tot voor kort onbekend aangezien er eerder geen monitoringswerkzaamheden zijn uitgevoerd. Het is aannemelijk dat de soort reeds ten tijde van de aanmelding in het gebied aanwezig was.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2008), is het gebied ook aangewezen voor de platte schijfhoren (H4056). Deze soort is na de aanmelding in bijlage II opgenomen. Bij recente inventarisaties is gebleken dat dit één van de Natura 2000-gebieden is waar de soort voorkomt.

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 1997 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")¹⁷. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn¹⁸. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van de cijfers uit SOVON (2000)¹⁹, en van SOVON & CBS (2005)²⁰ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is

¹⁷ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹⁸ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

¹⁹ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

²⁰ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

beschreven. Dit laatste rapport heeft ook ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997) zijn de volgende vogelsoorten gehandhaafd: roerdomp (A021), purperreiger (A029), zwarte stern (A197), snor (A292), rietzanger (A295) (als broedvogel) en smient (A050) als niet-broedvogel.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997), maar conform het ontwerpbesluit (2008), is het gebied niet aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn: bruine kiekendief (A071), kwartelkoning (A122), visdief (A193) en ijsvogel (A229) als broedvogel en lepelaar (A034), visarend (A075) en goudplevier (A140) als niet-broedvogel. De vermelding in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de gebiedenselectie nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de (broed)populaties op landelijke schaal.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997), maar conform het ontwerpbesluit (2008), is het gebied niet aangewezen voor de volgende soorten trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: rietgans (A039)²¹, wilde eend (A053), slobend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061), meerkoet (A125) (als niet-broedvogel), en aalscholver (A017) als broedvogel. De vermelding in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de gebiedenselectie nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen en is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de (broed)populaties op landelijke schaal.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2008), maar conform de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997) is het gebied niet aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I van de Vogelrichtlijn: woudaap (A022). Het gebied voldoet niet aan de ondergrens van gemiddeld één broedpaar in de periodes 1993-1997 of 1999-2003, welke geldt voor opname als begrenziingssoort.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997) en het ontwerpbesluit (2008) is het gebied niet aangewezen voor de volgende soort trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: grote karekiet (A298). Het gebied herbergde minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie van de grote karekiet in de periode 1999-2003 (gemiddelde: 1 broedpaar, 1%-drempel: 3 broedparen).
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997), maar conform het ontwerpbesluit (2008), is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn: zwartkopmeeuw (A176) als broedvogel en grote zilvereiger (A027) als niet-broedvogel. Het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 1% van de Nederlandse broedpopulatie (zwartkopmeeuw). Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soorten. Op grond van toegenomen kennis over aantallen, verspreiding en populatieomvang zijn voor de grote zilvereiger alleen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor de vijf gebieden met de grootste bijdrage. Dit gebied hoort daarbij en is daarmee van betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort als niet-broedvogel.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997), maar conform het ontwerpbesluit (2008), is het gebied ook aangewezen voor de volgende trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: kolgans (A043) en krakeend (A051) als niet-broedvogel. Het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populatie (kolgans en krakeend). Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soorten.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997), maar conform het ontwerpbesluit (2008), zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): waterral, sprinkhaanrietzanger, rietgors, kleine karekiet, blauwe reiger, kokmeeuw, grote bonte specht, fitis, tjiftjaf, tuinfluiter, zwartkop, spotvogel, winterkoning en wielewaal.

²¹ In de oorspronkelijke aanwijzing nog niet onderverdeeld in Toendra- en Taigarietgans

- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997), maar conform het ontwerpbesluit (2008), zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als niet-broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: krakeend (A051), tafeleend (A059), kuifeend (A061) en wulp (A160).

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden			
Landelijke oppervlakte ca. 4.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
072	IJsselmeer	A1 (15-30%)	Aanwijzingsbesluit 2010
074	Zwarte Meer	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2010
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B1 (2-6%)	Provincie Zuid-Holland 2011
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn de vijf volgende gebieden voor dit habitatype geselecteerd: De Wieden (035), Zwarte Meer (074), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103).

Bij de selectie is over het hoofd gezien dat langs de Friese IJsselmeerkust (IJsselmeer (072)) een aanzienlijke oppervlakte van dit habitatype in de vorm van fonteinkruidvelden aanwezig is (ruim 1.000 ha). Het gebied voldoet hiermee aan het criterium van "belangrijkste gebied". Andere gebieden met minstens 100 ha van dit habitatype zijn achtereenvolgens: Zwarte Meer (enkele honderden hectaren, fonteinkruiden), Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (rond 200 ha, onder andere krabbenscheer) en Oostelijke Vechtplassen (180 ha, onder andere krabbenscheer). De hierboven genoemde gebieden doen recht aan de ecologische variatie binnen dit habitatype: grote meren met fonteinkruidvelden én plassen met krabbenscheer. Op grond van de beschikbare gegevens kan nog geen vijfde gebied worden benoemd. In het Naardermeer betreffen de met waterplanten begroeide plassen vooral kranswierwateren (H3140) en is het aandeel van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden hooguit enkele tientallen hectaren.

H4010B – Vochtige heiden, laagveengebied			
Landelijke oppervlakte ca. 50 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	A1 (15-30%)	Provincie Zuid-Holland 2011
035	De Wieden	A1 (15-30%)	Provincie Overijssel 2009
034	Weerribben	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2010
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (R, 2-6%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013

(a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het habitattype.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het subtype vochtige heiden, *laagveengebied* drie gebieden geselecteerd: De Wieden (035), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²² en Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090). Met het oog op geografische spreiding is hieraan het gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) toegevoegd. De in de Noord-Hollandse gebieden aanwezige oppervlakte is hierbij overschat. Met de huidige kennis zijn de drie gebieden met de grootste oppervlakte van dit subtype: Weerribben (034), De Wieden en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck. De aanwezige oppervlakte in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske bedraagt in elk van deze gebieden slechts circa 1 ha. Uit een oogpunt van geografische spreiding en ecologische variatie²³ kan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske hieraan worden toegevoegd. De aanwezige oppervlakte is hier groter dan in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder waar dit subtype ook in goede kwaliteit aanwezig is.

H6410 – Blauwgraslanden			
Landelijke oppervlakte ca. 180 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
015	Van Oordt's Mersken	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2013
016	Wijnjeterper Schar	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2010
037	Olde Maten & Veerslootslanden	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
049	Dinkelland	B1 (R, 2-6%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013
065	Binnenveld	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2009
069	De Bruuk	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2013
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B2 (6-15%)	Provincie Zuid-Holland 2011
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	B2 (R, 6-15%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013

(a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het habitattype.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitattype vijf gebieden geselecteerd: Wijnjeterper Schar en Terwispeler Groot-schar (015-016)²⁴, Olde Maten & Veerslootslanden (037), Dinkelland (049), Binnenveld (065)²⁵ en De Bruuk (069). De landelijke oppervlakte van dit habitattype bedraagt ongeveer 180 ha, waarvan waarschijnlijk minder dan de helft van goede kwaliteit is.

Op grond van recente gegevens, met name over het kwaliteitsaspect, herbegrenzing van gebieden, aanpassing van de definitie van het habitattype (onder andere heldere afbakening ten opzichte van kalkmoerassen (H7230) en heischrale graslanden (H6230)) en inschatting van de herstelkansen, worden de volgende gebieden als belangrijkste beschouwd:

²² Destijds bekend als Ilperveld/Oostzanerveld/Varkensland.

²³ Gebieden boven het IJ stellen andere eisen aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten (brakke invloed).

²⁴ Dit gebied is bij de samenvoeging van Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebieden tot Natura 2000-gebieden in twee delen gesplitst: Wijnjeterper Schar (016) en Terwispeler Groot-schar dat gelegen is binnen het Vogelrichtlijngebied Van Oordt's Mersken (015). Bij de onderbouwing van de selectie worden beide gebieden nog als één Habitatrichtlijngebied beschouwd.

²⁵ Destijds bekend als Bennekomse Meent.

- In De Bruuk is één van de grootste oppervlakten aanwezig (circa 10 ha), waarvan een groot deel goed ontwikkeld is. De kansen op uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit zijn groot (en deels al in ontwikkeling). Het habitattype komt voor in twee vormen, te weten als blauwgrasland en veldrusschraalland. De laatste vorm is nergens anders in ons land zo goed ontwikkeld.
- In het gebied Binnenveld is een aanzienlijke oppervlakte aanwezig (circa 8 ha), waarvan ongeveer de helft goed ontwikkeld is en waar substantiële uitbreiding kan worden gerealiseerd.
- Olde Maten & Veerslootslanden herbergt ongeveer 5 ha blauwgrasland, ten dele goed ontwikkeld met bijzondere soorten als knotszegge en parnassia. Het aangrenzende gebied De Wieden (035) heeft weliswaar een grotere oppervlakte maar minder bijzondere soorten. Ook worden de herstelkansen daar lager ingeschat.
- In het gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) is door de uitbreiding met het aangrenzende beschermd natuurmonument De Meije de oppervlakte blauwgrasland toegenomen tot ruim 15 ha, waardoor dit Natura 2000-gebied het belangrijkste gebied in het westen van het land is met als bijzondere soort knotszegge.
- Wijnjeterper Schar en Terwispeler Groot-schar (nu onderdeel van Van Oordt's Mersken (015)) herbergen in totaal ruim 5 ha blauwgrasland, deels van goede kwaliteit met bijzondere soorten als knotszegge en vlozegge.

Het habitattype blauwgraslanden komt verspreid over het land in diverse Natura 2000-landschappen voor waardoor de ecologische variatie van dit schaarse habitattype in de genoemde belangrijkste gebieden onvoldoende wordt afgedekt. Met het oog op geografische spreiding worden daarom nog twee gebieden in de Natura 2000-landschappen Beekdalen en Rivierengebied toegevoegd:

- In Dinkelland zijn in het deelgebied Punthuizen blauwgraslanden (enkele ha) van bijzondere kwaliteit aanwezig, met bijzondere soorten als moeraswespenorchis, wijdbloeiende rus en moerassemele.
- Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132) bevat een aanzienlijke oppervlakte (ongeveer 10 ha) van deels goede kwaliteit. Het betreft één van de weinige voorbeelden van blauwgrasland met grote pimpernel en draadrus.

H7140B – Overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden			
Landelijke oppervlakte ca. 1.800 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
034	Weerribben	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2010
035	De Wieden	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2009
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B2 (6-15%)	Provincie Zuid-Holland 2011
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (R, 2-6%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013
130	Langstraat	C (R, <2%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013

(a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het subtype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden*, drie gebieden geselecteerd: Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²² en Langstraat (130)²⁶. Deze selectie is sterk gericht op kwalitatieve aspecten. Alleen gelet op de aanwezige oppervlakten zijn de drie belangrijkste gebieden: Weerribben (034), De Wieden (035) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103), alle met 6-15% van de landelijke oppervlakte van dit subtype. Vanwege voldoende geografische spreiding kunnen hieraan nog twee gebieden worden toegevoegd: Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske in het brakke veenweidegebied van Noord-Holland en Langstraat in het zuiden van het land.

²⁶ Destijds bekend als Langstraat bij Sprang-Capelle.

H7210 – *Galigaanmoerassen			
Landelijke oppervlakte ca. 100 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	A2 (30-50%)	Aanwijzingsbesluit 2013
034	Weerribben	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2008
002	Duinen en Lage Land Texel	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2009
061	Korenburerveen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
083	Botshol	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2013
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2013

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het prioritaire habitatype galigaanmoerassen (H7210) de volgende tien gebieden geselecteerd: Ringselven en Kruispeel²⁷, Alde Feanen (013), Weerribben (034), Korenburerveen (061), Rottige Meenthe & Brandemeer (018), De Wieden (035), Botshol (083), Nieuwkoopse Plassen & de Haeck (103), Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)²⁸ en Duinen en Lage Land Texel (002)²⁹.

Met de huidige kennis worden de volgende gebieden als de belangrijkste beschouwd. Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) en Weerribben zijn veruit de belangrijkste gebieden voor dit prioritaire habitatype (respectievelijk 30-50% en 6-15% van de landelijke oppervlakte). Ook de gebieden op de derde tot en met zesde plaats, die elk 2-6% van de landelijke oppervlakte van dit habitat bevatten, leveren een aanzienlijke bijdrage: Duinen en Lage Land Texel, Korenburerveen, Oostelijke Vechtplassen (095) en Kampina & Oisterwijkse Vennen (133). Door het sterk versnipperde voorkomen van galigaanmoerassen bevatten de overige belangrijkste gebieden elk niet meer dan 2% van de landelijke oppervlakte: Botshol en Zwanenwater & Pettemerduinen (085).

H91D0 – *Hoogveenbossen			
Landelijke oppervlakte ca. 1.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
094	Naardermeer	A1 (15-30%)	Aanwijzingsbesluit 2013
034	Weerribben	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 1997
035	De Wieden	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2009
013	Alde Feanen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
043	Wierdense Veld	B1 (2-6%)	Landschap Overijssel 2003
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
061	Korenburerveen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B1 (2-6%)	Provincie Zuid-Holland 2011
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
145	Maasduinen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
055	Aamsveen	G (C, <2%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013
064	Wooldse Veen	G (C, <2%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2013

(a) De letter "G" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd op grond van grensoverschrijding; het gebied vormt een geheel met een gebied aan de andere zijde van de rijks grens dat door Duitsland ook voor dit habitatype is aangemeld.

²⁷ Dit gebied is samen met het Habitatrictlijngebied Weerterbos opgenomen in het Natura 2000-gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138).

²⁸ Destijds bekend als Groote Heide - De Plateaux.

²⁹ Destijds bekend als Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol.

Voor het prioritaire habitatype hoogveenbossen zijn voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) de volgende tien gebieden als belangrijkste gebieden geselecteerd: Alde Feanen (013), Witterveld (024), Weerribben (034), Buurserzand & Haaksbergerveen (053), Aamsveen (055), Korenburgerveen (061), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)²⁸ en Maasduinen (145). Verder is toen als grensoverschrijdend gebied Wooldse Veen (064) toegevoegd.

Op basis van nieuwe informatie blijkt Naardermeer verreweg het belangrijkste gebied te zijn vanwege de grootste oppervlakte van goede kwaliteit met bijzondere veenmossoorten. Andere gebieden met grote oppervlakten en goede kwaliteit zijn Weerribben, De Wieden (035) en Alde Feanen. Tot de tien belangrijkste gebieden voor dit habitatype behoren verder Nieuwkoopse Plassen & de Haeck (103), Wierdense Veld (043), Buurserzand & Haaksbergerveen, Korenburgerveen, Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) en Maasduinen. De gebieden Aamsveen en Wooldse Veen kunnen worden toegevoegd als grensoverschrijdende gebieden. Witterveld kan nu niet meer tot de tien "belangrijkste" gebieden worden gerekend omdat het merendeel van het berkenbroek daar volgens de huidige opvattingen gerekend wordt tot de habitatypen actieve hoogvenen (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7120).

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatoorten:

H1082 – Gestreepte waterroofkever

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor de habitatoort gestreepte waterroofkever (H1082) twee gebieden geselecteerd: Weerribben (034) en Oostelijke Vechtplassen (095). De soort was toen in nog enkele gebieden bekend, maar het was niet duidelijk of dit ook bestendige populaties betroffen. Inmiddels is uit gerichte inventarisaties gebleken dat de soort ook in enkele andere Habitatrictlijngebieden bestendig voorkomt. Het gebied Oostelijke Vechtplassen levert de grootste bijdrage aan de landelijke populatie, gezien het grote aaneengesloten leefgebied en het gemak waarmee hier exemplaren gevangen kunnen worden. Ook Weerribben en De Wieden (035) zijn belangrijke gebieden waarin de soort wijdverspreid voorkomt. In Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) zijn vrij recent populaties gestreepte waterroofkevers ontdekt. Deze twee gebieden vormen hiermee het vierde en vijfde belangrijkste gebied. Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) kan hieraan toegevoegd worden vanwege voldoende geografische spreiding. Dit betreft de enige vindplaats van de gestreepte waterroofkever binnen het Natura 2000-netwerk in het zuiden van Nederland. Bovendien betreft dit de enige overgebleven vennenpopulatie in Nederland.

H1340 – *Noordse woelmuis			
Landelijke populatie ca. 600 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2009
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2013
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2013
109	Haringvliet	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2010
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
114	Krammer-Volkerak	B1 (2-6%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
091	Polder Westzaan	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	C (<2%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
009	Groote Wielen	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2011
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2011
089	Eilandspolder	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2013

Voor de prioritaire soort noordse woelmuis, waarvan de ondersoort *arenicola* alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid), geldt in de eerste plaats het selectie criterium "tien belangrijkste gebieden". Bij de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) waren er acht gebieden waar populaties

van redelijke omvang bekend waren die tevens een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied tot hun beschikking hadden. Deze acht gebieden zijn achtereenvolgens Duinen en Lage Land Texel (002)²⁹, Wormeren Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²², Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103), Haringvliet (109), Biesbosch (112), en Grevelingen (115). Omwille van een goede geografische spreiding is bij de aanmelding aan deze acht gebieden nog een negende gebied toegevoegd, namelijk Eilandspolder (089), dat een belangrijk bolwerk vormt voor de populatie in het veenweidegebied van Laag Holland. Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden werd de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet afgedekt. Daarom zijn ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden aanvullend nog drie gebieden geselecteerd: IJsselmeer (072)³⁰, Grootte Wielen (009) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010). Voor Zuidwest-Nederland zijn de drie geselecteerde gebieden (Haringvliet, Biesbosch en Grevelingen) uitgebreid met het Krammer-Volkerak (114), dat tevens een verbinding vormt tussen de verschillende leefgebieden in het Deltagebied. Omwille van de geografische verspreiding en duurzame instandhouding zijn bij de aanmelding derhalve 13 gebieden in plaats van 10 gebieden geselecteerd.

Op grond van inventarisatiegegevens uit de periode 1994-2007 zijn, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, Duinen en Lage Land Texel (002), Biesbosch en Grevelingen de drie belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis. Daarnaast behoren Haringvliet, Oosterschelde (118), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Oostelijke Vechtplassen (095), Krammer-Volkerak, Polder Westzaan, Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder tot de tien belangrijkste gebieden voor deze soort. Grootte Wielen, Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving en Eilandspolder kunnen hieraan worden toegevoegd omwille van het bereiken van voldoende geografische spreiding en dekking (mede gelet op de precare situatie van de Friese populatie).

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling³¹ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens

³⁰ Destijds bekend als Friese IJsselmeerkust.

³¹ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H3140 – Kranswierwateren					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
130	Langstraat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het overgrote deel van de landelijke oppervlakte van het habitatype kranwierwateren is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De twee gebieden met verreweg de grootste oppervlakten uitgestrekte kranwiervelden zijn de Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer (073) en Veluwerandmeren (076). De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan³². Echter, niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In de gebieden Markermeer & IJmeer, Veluwerandmeren, Botshol (083) en Naardermeer (094) zijn zodanige oppervlaktes, van goede kwaliteit, van dit habitatype aanwezig, dat behoud voldoende is. In de gebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Langstraat (130) en Sarsven en De Banen (146) is de kwaliteit van het habitatype reeds goed. Daarom is er hier op het aspect kwaliteit een behoudsdoelstelling geformuleerd.

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

³² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer en Veluwerandmeren (Stcrt. 2010, 2212).

071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit ^x
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In Olde Maten & Veerslootslanden (037) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit al in voldoende mate in andere gebieden in Noordwest-Overijssel (De Wieden (035) en Weerribben (034)) kan worden gerealiseerd. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er nagenoeg geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of de potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren gering is, bijvoorbeeld in Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010), Alde Feanen (013) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

H4010B – Vochtige heiden, laagveengebied					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	A1	doel aangepast ^a

(a) De doelstelling voor Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is aangepast van behoud naar verbetering van de kwaliteit. Een groot deel van de oppervlakte van het habitatype vochtige heiden, laagveengebied (H4010B) is van matige kwaliteit en kan door gepaste herstelmaatregelen worden verbeterd.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype vochtige heiden, laagveengebied (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling is hiermee in lijn gebracht. In het Natura 2000 doelendocument³³ was behoud van de kwaliteit als doel gesteld. De uitbreiding van de oppervlakte werd echter gemotiveerd vanuit de noodzakelijke verbetering van structuur en functie, welke onderdeel zijn van de kwaliteit. Gezien de landelijke staat van instandhouding en de goede potenties voor herstel van dit habitatype in een aantal gebieden, is de landelijke doelstelling aangepast naar verbetering van de kwaliteit. In de vier Noord-Nederlandse gebieden, waar de grootste potentie ligt voor het behalen van de landelijke doelstelling, wordt uitbreiding van de oppervlakte nagestreefd

³³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

en wordt ook kwaliteitsverbetering ten doel gesteld indien hiervoor mogelijkheden zijn in het gebied. In de meeste West-Nederlandse gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de oppervlakte en/of kwaliteit beoogd, omdat het in deze gebieden veelal kleine versnipperde oppervlakten betreft waar geen potentie is voor uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit.

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x

Het habitatype blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"³⁴. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype.

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
072	Ijsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit

³⁴ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
072	Ijsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"³⁴. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) en IJsselmeer (072) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn en er weinig zicht is op herstel.

H7140B – Overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud		aanwijzingsbesluit ^x
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan echter de landelijke doelstelling nagestreefd worden. In het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt uitbreiding van de oppervlakte of verbetering van de kwaliteit bijvoorbeeld niet realistisch geacht, gezien de geringe potentie voor herstel van de benodigde kalkrijke kwel. In het gebied De Wieden (035) wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de oppervlakte beoogd. Er is reeds een grote oppervlakte van dit habitatype aanwezig in het gebied en er is geen potentie om deze verder uit te breiden. In het voormalig

brakwaterveen Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090) is het doel voor dit subtype ook op behoud van de oppervlakte gesteld. Reden hiervoor is dat het habitatype over een relatief grote oppervlakte voorkomt. Ook wordt hier, evenals in het gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), behoud van de kwaliteit beoogd. Snelle verzuring en verbossing vergen in deze gebieden reeds grote inspanningen om de kwaliteit te behouden. Ook in de gebieden Eilandspolder (089) en Polder Westzaan (091) wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling. De kansen voor nieuwvorming zijn onduidelijk en de meeste andere gebieden hebben een beter perspectief voor verbetering van de kwaliteit.

H7210 – *Galigaanmoerassen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype galigaanmoerassen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha galigaanmoerassen in Nederland is bijna de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke kwaliteitsdoelstelling sluit hierop aan. Ondanks dat ook de staat van instandhouding op het aspect oppervlakte matig ongunstig is, geldt voor de oppervlakte landelijk een behoudsdoelstelling. De reden hiervoor is dat het landschapsecologisch nauwelijks uitvoerbaar is om de aanwezige oppervlakten uit te breiden. Slechts in enkele gebieden zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte. In deze gebieden wordt deze mogelijkheid benut en wijkt de doelstelling dan ook af van het landelijk doel. Dit betreft de gebieden Weerribben (034), De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095), waar uitbreiding van de oppervlakte beoogd wordt om het habitatype duurzaam te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Ook in het gebied Botshol (083) liggen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte, waarmee het habitatype ook bij verdere verlanding behouden kan worden.

Ook het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype biedt niet in alle gebieden evenveel potentie. Het meest kansrijk is de kwaliteitsverbetering in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen in combinatie met het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). De verbeteropgave is daarom onder andere neergelegd in de gebieden Weerribben, De Wieden en Oostelijke Vechtplassen. Ook in de gebieden Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) zijn goede kansen voor kwaliteitsverbetering. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (onder andere Duinen en Lage Land Texel (002), Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)) en de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering (onder andere Alde Feanen (013), Noordhollands Duinreservaat (087) en Korenburgerveen (061)).

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) komt het habitatype verspreid voor met een relatief grote totaaloppervlakte. Uitbreiding zou ten koste gaan van het karakter van het gebied. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

B.4.2 *Habitatrichtlijn: soorten*

H1016 – Zeggekorfslak						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandermeer	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	behoud	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
095	Oosterlijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit ^x
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	verbetering	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

De staat van instandhouding van de habitatsoort zeggekorfslak is op het aspect leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". Aangezien de matig ongunstige staat van instandhouding voornamelijk betrekking heeft op de kwaliteit van het leefgebied, sluit de landelijke doelstelling hierop aan³⁵. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten op de aspecten populatie en omvang leefgebied aan op de landelijke doelstelling. Op het aspect kwaliteit leefgebied wijken enkele gebieden af van de landelijke doelstelling. De ambitie voor habitattypen en soorten die (deels) een ongunstige staat van instandhouding hebben en waarvan ten tijde van het opstellen van het Natura 2000 doelendocument (2006) verondersteld werd dat zij al lange tijd in zeer beperkte mate in ons land aanwezig waren (waaronder de zeggekorfslak), is destijds over het algemeen klein gehouden en beperkt tot enkele gebieden. In enkele gebieden (onder andere Lemselermaten (048), Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047)) zullen maatregelen ten behoeve van verbetering van de kwaliteit van het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (H91E0C) naar verwachting leiden tot verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van de zeggekorfslak.

H1082 – Gestreepte waterroofkever						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandermeer	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de gestreepte waterroofkever is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig"³⁴. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. Vanwege beperkte inventarisatiegegevens en onduidelijkheid over de dichtheid van de populaties is het (nog) niet mogelijk de relatieve bijdrage van de afzonderlijke gebieden aan de landelijke populatie weer te geven.

³⁵ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Leekstermeergebied (Stcrt. 2011, 4458).

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^a	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Iperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan³⁶.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1149 – Kleine modderkruiper						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

³⁶ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

065	Binnenveld	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^a	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

(a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype ruigten en zomen (H6430) is toegestaan³⁶.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

H1318 – Meervleermuis (zomer)						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de meervleermuis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"³⁴. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave, die gericht is op behoud van foerageergebieden die gebruikt worden door meervleermuizen uit kraamkolonies en verblijfplaatsen in de omgeving van de betreffende Natura 2000-gebieden.

H1340 – *Noordse woelmuis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	aanwijzingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt. De doelstellingen uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bijvoorbeeld in het kader van natuurontwikkeling) of waar duidelijke aanwijzing is dat de soort recent is achteruitgegaan. In Duinen en Lage Land Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op "behoud" omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is vooral nodig om de populatie

weerstand te kunnen laten bieden tegen concurrentie met andere diersoorten. In IJsselmeer (072) en Oosterschelde (118) is op het aspect kwaliteit van de landelijke opgave afgeweken. In de Oosterschelde is de kwaliteit al op orde; derhalve is behoud voldoende. In het IJsselmeer is afgeweken omdat hier de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit beperkt zijn.

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	doel aangepast ^a
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(b) De verspreidingsdoelstelling is verwijderd.

De landelijke staat van instandhouding van de habitatoort groenknolorchis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"³⁴. De landelijke opgave sluit hierop aan. De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt; er is daarom veelal voor een behoudopgave gekozen. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Duinen Schiermonnikoog (006) en Weerribben (034) is voor een behoudopgave gekozen, omdat de biotoop hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. In de Deltagebieden (Grevelingen (115) en Westerschelde & Saeftinghe (122)), hangen de ontwikkelingen van de populatie samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer (072) worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de gebieden Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) gaat het om kleine populaties, waarvoor momenteel geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien.

H4056 – Platte schijfhoren						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	B1	conform ontwerp

105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
------------	-------------	--------	--------	--------	---	--------------------

De landelijke staat van instandhouding van de platte schijfhoren is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke opgave is op "behoud" gesteld. Op langere termijn is meer inzicht nodig in verspreiding, populatiedynamiek en ecologie van de soort om adequate bescherming mogelijk te maken. Daarom zijn, in afwachting van meer informatie, alle gebiedsdoelen op behoud gezet.

Mogelijkerwijs zullen instandhoudingsmaatregelen voor andere waarden (zoals het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150)) ook bijdragen aan verbetering van het leefgebied van deze aquatische soort.

De belangrijkste voorkomens, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, bevinden zich in de Natura 2000-gebieden De Wieden (035), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) en de Weerribben (034).

B.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	6	C	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	1 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7(↑)	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	aanwijzingsbesluit
085	Zwanewater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	17	B2	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	conform ontwerp
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten leefgebied en populatie als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)". De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)³⁷.

³⁷ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen³⁸. Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. Voor de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), Deelen (014), Zuidlaardermeergebied (020), De Wieden (035), Oostvaardersplassen (078), Zwanenwater & Pettemerduinen (085), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Strabrechtse Heide & Beuven (137) is voor behoud van het leefgebied en/of de populatie gekozen. In de gebieden Duinen Schiermonnikoog, Deelen, Zuidlaardermeergebied, Zwanenwater en Pettemerduinen wordt met behoud van het leefgebied herstel (Duinen Schiermonnikoog) of een kleine uitbreiding van de populatie nagestreefd. De gebieden Duinen en Lage Land Texel en Duinen Ameland en Zwanenwater & Pettemerduinen bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden. Het gebied Lauwersmeer wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. Voor de gebieden Oostvaardersplassen, Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is voor behoud van de populaties en de leefgebieden gekozen, omdat de populaties de laatste jaren reeds sterk toegenomen zijn. Voor het gebied Strabrechtse Heide & Beuven is gekozen voor behoud van de omvang van het leefgebied omdat er geen ruimte is voor uitbreiding vanwege de aanwezigheid van het habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110). Daarnaast is de populatietrend stabiel.

A029 – Purperreiger						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	50	B2	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	60	B2	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	50	B2	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	120	A1	conform ontwerp
105	Zouweboezem	behoud	behoud	150	A1	aanwijzingsbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	75 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de purperreiger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. Voor een soort als deze waarvan het populatieniveau nog ver beneden het historisch niveau verkeert is een herstelopgave gewenst³⁸. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 600 paren over ten minste 10 kolonies van ten minste 60 paren”. Het gestelde doel is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Vanuit populatie-ecologisch oogpunt is minstens herstel van de broedvogelpopulatie van de purperreiger gewenst naar een niveau van ten minste 10 sleutelpopulaties, die ieder uit ten minste 20 paren bestaan (Natura 2000 profielendocument (2008)). Van de tien gebieden die zijn aangewezen voor deze soort zijn er acht waarvan de draagkracht is gesteld op 20 of meer broedparen. Hiermee is vanuit populatie-ecologisch oogpunt in voldoende mate bijgedragen aan tenminste het duurzaam voortbestaan van de populatie op landelijk niveau. Een aantal gebiedsdoelstellingen wijkt af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden wordt een behoudopgave beoogd. In het gebied Deelen (014) wordt met behoud van het huidige leefgebied een kleine uitbreiding van de populatie nagestreefd omdat het gedurende lange tijd een klein aantal paren betreft. In het gebied

³⁸ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

Boezems Kinderdijk wordt tevens met behoud van het huidige leefgebied een uitbreiding van de populatie nagestreefd omdat de soort de laatste jaren sterk toegenomen wat duidt op een hogere draagkracht dan voor het gemiddelde aantal broedparen in de periode 1999-2003. In de gebieden De Wieden (035), Nieuwkoopse Plassen & de Haeck (103) en Zouweboezem (105) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat de populaties purperreigers in deze gebieden sinds de jaren negentig een sterke toename hebben vertoond.

A176 – Zwartkopmeeuw						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	9	C	conform ontwerp
109	Haringvliet	behoud	behoud	400 ^R	A1	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	400 ^R	A2	concept-ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	400 ^R	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	400 ^R	B1	aanwijzingsbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de zwartkopmeeuw is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit van het leefgebied voor behoud populatie van ten minste 500 paren". Er is slechts een beperkt aantal kolonies van enige omvang aanwezig in het Deltagebied. Buiten de Delta broedt de soort verspreid over heel Nederland in kleine aantallen. In het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) bevindt zich de enige "kolonie" buiten het Deltagebied die kwalificeerde op basis van gegevens uit de periode 1999-2003. De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A197 – Zwarte stern						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	60 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	200 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	60 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	50 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	150 (↑)	B2	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	35	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	110 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	115 (↑)	B1	doel aangepast ^a
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
106	Boezems Kinderdijk	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

(a) Het aantal in de doelstelling van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is aangepast van ten minste 100 naar ten minste 115 paren. Vanwege de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding van de populatie en de historische potentie is het aantal geformuleerd op het relatief hoge niveau van de jaren 1991-1995 (gemiddeld ruim 114 paren).

De landelijke staat van instandhouding van de zwarte stern is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". Landelijk is een herstelopgave geformuleerd: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 2.000 paren". Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit hierop aan. Uitzonderingen zijn: De

Wieden (035) en Uiterwaarden IJssel (038). De populatie in het gebied Uiterwaarden IJssel is recent toegenomen. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn klaarblijkelijk op orde. Verdere uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied zijn daarom niet nodig.

A292 – Snor						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	A2	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	50 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	B2	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	25 (↑)	C	doel aangepast ^a
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	B2	aanwijzingsbesluit

(a) De doelstelling van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is aangepast van "uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied" naar "behoud omvang en kwaliteit leefgebied". Gezien de toenemende lokale trend wordt verwacht dat uitbreiding van de populatie mogelijk is met behoud van het leefgebied. Het aantal in de doelstelling is om deze reden ook aangepast van 50 naar 25 paren en gebaseerd op recente telgegevens (2006).

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig"³⁹ en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit daarop aan: "uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie"³⁹. Herstel wordt nagestreefd in die gebieden waar de lokale trend negatief is en de historische potentie realistisch wordt geacht.

Behoud wordt nagestreefd in die gebieden waar de lokale populatietrend stabiel is of toenemend zodat behoud van het leefgebied voldoende is, of waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten. Van de gebieden Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), Boezems Kinderdijk (106) en Biesbosch (112) is de populatieomvang de laatste 10 jaar of langer met fluctuaties stabiel geweest zodat behoud van het leefgebied voldoende is. In deze gebieden ligt de historische potentie dicht bij de actuele toestand. Er is onvoldoende aanleiding om aan te nemen dat herstel in deze gebieden nodig of reëel is. In de gebieden Oostvaardersplassen (078), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) is de populatietrend toenemend zodat behoud van het leefgebied voldoende is. Van de gebieden IJsselmeer (072) en Zouweboezem zijn er onvoldoende trendgegevens beschikbaar om de potenties voor herstel in te schatten. Daarnaast zijn er in het gebied IJsselmeer maar beperkt mogelijkheden om rietvegetaties uit te breiden of in kwaliteit te verbeteren.

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	aanwijzingsbesluit

³⁹ Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden IJsselmeer (072), Zwarte Meer (074) en Oostvaardersplassen (078) (Stcrt. 2010, 2212).

009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	aanwijzingsbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	aanwijzingsbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	70	C	aanwijzingsbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	3.000	A1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	800	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	680	C	doel aangepast ^a
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Het aantal in de doelstelling van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is aangepast van 340 naar 680 paren. Dit aantal is gebaseerd op het aantal territoria in het jaar 2006. Voor de periode 1999-2003 waren geen betrouwbare gegevens beschikbaar. Volgens de systematiek kan in dergelijke gevallen worden uitgeweken naar een aansluitende periode waarover betere gegevens beschikbaar zijn.

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 20.000 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

B.4.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijkse tellingen, worden als volgt berekend⁴⁰:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	Relatieve bijdrage *	Besluit
A027 Grote zilverreiger ^(a)	5	80	60 (max)	s	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{(a);(b)}	36	218.300	3.000 (max)	s	conform ontwerp
A050 Smient ^{(a);(b)}	46	258.200	3.500 (max)	sf	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{(a);(b)}	35	10.200	90 (max)	f	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaappleaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (óf seizoensmaximum óf seizoensgemiddelde).

(a) Grote zilverreiger, kolgans, smient en krakeend: de staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig".

(b) Kolgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.

⁴⁰ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 10 september 2008 zijn 29 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de derde tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 11 september 2008 tot en met 22 oktober 2008 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 2.600 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit als in de zienswijzen die naar aanleiding van de 111 eerste tranche ontwerp-aanwijzingsbesluiten werden ingediend.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord⁴² is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck zijn 584 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

⁴² Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

2.1 ALGEMEEN

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijnen voorschrijven. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken. Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006⁴³ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden is, met uitzondering van twee gebieden⁴⁴, in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek⁴⁵ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren⁴⁶ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van alle Vogelrichtlijngebieden al rechtens vaststaat. Het Vogelrichtlijngebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

⁴³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁴ De gebieden Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Abtskolk & De Putten (162) zijn in resp. 2013 en 2010 als Vogelrichtlijngebied aangewezen.

⁴⁵ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁴⁶ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

Stappen in het selectieproces van Habitatrictlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)⁴⁷ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

⁴⁷ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrictlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd (zie hoofdstuk 2). Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)⁴⁸ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitatypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)⁴⁹ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitatypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrictlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitatypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitatypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitatypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitatypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitatypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitatypen en soorten – ongeacht de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

⁴⁸ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁹ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrictlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

2.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een groot aantal insprekers wijst erop dat dit gebied in 2003 al als Habitatrictlijngebied is aangemeld bij de Europese Commissie, zonder dat dit publiekelijk in Nederland bekend is gemaakt en zonder ter inzage legging. In andere Europese landen heeft de aanmelding volgens de insprekers wel ter inzage gelegen. De insprekers maken bezwaar tegen deze procedure en tegen het feit dat veel inspraakmogelijkheden tegen Natura 2000, de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn op deze manier zijn ontnomen.

In de periode van 19 februari tot 18 maart 2003 heeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in een openbare procedure aan ieder de gelegenheid geboden om schriftelijk of mondeling zijn of haar reactie te geven op een ontwerprijst van Habitatrictlijngebieden voor aanmelding aan de Europese Commissie. Er is insprekers geen inspraakmogelijkheid onthouden.

Een inspreker geeft aan dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit verzuimt duidelijk te maken dat er een essentieel verschil bestaat tussen de begrippen 'aangewezen' en 'aangemeld': 'aangemeld' heeft betrekking op alle soorten en habitattypen welke op het standaardgegevensformulier behorend bij de aanmeldingsprocedure bij de Europese Commissie zijn vermeld; 'aangewezen' refereert aan de soorten en habitattypen waarvoor de speciale beschermingszone is ingesteld, i.c. de elementen welke voldoen aan de door de Europese Commissie vastgestelde selectiecriteria. Voor slechts een klein gedeelte van de aangemelde soorten en habitattypen - de kwalificerende - is het gebied aangemeld als speciale beschermingszone.

Het genoemde verschil is niet relevant voor de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Zie hiervoor ook mijn brief aan de Tweede kamer (Beantwoording vragen over de Nederlandse interpretatie en implementatie van de Habitatrichtlijn) van 15 april 2010.

Meerdere insprekers zijn van mening dat de gehanteerde criteria voor kwalificatie van soorten afwijken van hetgeen door de Europese Commissie is geaccepteerd op basis van de European Important Bird Area list (2000). Het kwalificatiecriterium voor soorten onder art. 4, lid 2 VR is duurzame aanwezigheid van 1% van de landelijke populatie of 0,1% van de biogeografische populatie. Voor de onderbouwing wordt verwezen naar het SOVON rapport 2005/09, dat echter geen criteria bevat m.b.t. het kwalificeren van soorten.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De criteria zoals door inspreker gesteld zijn inderdaad gehanteerd bij het vaststellen van de lijst met vogelsoorten waarvoor het gebied een doelstelling heeft gekregen. Dat deze criteria niet specifiek in het aangehaalde rapport staan vermeld doet daar niets aan af. De criteria zijn wel opgenomen in andere achtergronddocumenten, waaronder de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)⁵⁰. Zie verder ook de inleiding bij bijlage B.2. bij dit besluit.

⁵⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Nieuwkoopse Plassen & De Haeck reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook hoofdstuk 2 over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)⁵¹ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten

⁵¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

waarvoor het gebied geselecteerd is.

- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie⁵² blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

⁵² Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrichtlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

1. wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
2. wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringsgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *"(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitend over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"⁵³.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie).

Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinstallaties en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker wijst erop dat de oppervlakteberekeningen bij het ontwerp-aanwijzingsbesluit niet kloppen. De inspreker wijst erop dat er nu 2.028 hectare Natura 2000-gebied wordt aangewezen, waarvan 2.004 hectare Vogelrichtlijngebied en 1.960 hectare Habitatrichtlijngebied. Volgens de inspreker zou de gehele oppervlakte van het gebied begrensd zijn als Habitatrichtlijngebied.

De oppervlakte van het Habitatrichtlijngebied is gelijk aan die van het Natura 2000-gebied. De tekst van het aanwijzingsbesluit is aangepast.

Een inspreker wijst erop dat ook de Schraallanden langs de Meije, aan de zuidkant van het gebied en gelegen in de gemeente Woerden, onder het Natura 2000-gebied vallen. Deze schraallanden zijn volgens een inspreker een 23 hectare groot reservaatgebied met het type blauwgraslanden (H6410). Het is volgens de

⁵³ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

inspreker in 1997 niet als Vogelrichtlijngebied aangewezen, en in 2003 niet aangemeld bij de Europese Commissie. Aangezien dit gebied reeds de status van beschermd natuurmonument heeft, is aanwijzing als Natura 2000 volgens de inspreker onnodig.

Deze graslanden zijn specifiek voor de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden, onder andere de aanwezigheid van blauwgrasland, aangewezen als staatsnatuurmonument in 1992. Uit de habitattypemarkering van 2009 blijkt dat in het gebied vergelijkbare waarden aanwezig als in andere delen van het Habitatrichtlijngebied Nieuwkoopse plassen & De Haeck: vochtige heide (H4010), blauwgraslanden (H6410) en overgangs- en trilveen (H7140). Dat is de reden dat de Schraallanden langs de Meije zijn toegevoegd aan het Natura 2000-gebied.

Een groot aantal insprekers wijst erop dat de Meijegraslanden, in het Nieuwkoopse deel van de Meije, een echt weidegebied is, en niet beschreven is in het ontwerpbesluit. De insprekers zijn van mening dat hier geen kwalificerende habitattypen en –soorten voorkomen, en verwijzen naar een Tweede Kamermotie waarin is vastgelegd dat er geen andere instandhoudingsdoelstellingen mogen worden opgenomen dan waartoe de Vogel- en Habitatrichtlijn Nederland verplicht. De insprekers zijn dan ook van mening dat de 500 hectare grote Meijegraslanden geheel niet in het Natura 2000-gebied horen. Zij zijn van mening dat de grens van het Natura 2000-gebied opgeschoven moet worden van de Meijeweg en het Meijewater naar de grens aan de achterzijde van de Meijegraslanden, daar waar het echte plassegebied begint.

De zienswijze heeft geleid tot aanpassing van het besluit. De gebiedsbeschrijving opgenomen in paragraaf 3.1 van de Nota van Toelichting is aangepast. Voor het overige wordt verwezen naar het antwoord op de volgende zienswijzen.

Een groot aantal insprekers wijst op de Meijegraslanden, een gebied van bijna 500 hectare. De insprekers zijn van mening dat dit boerenland dient te zijn, aangezien er acht volwaardige agrarische bedrijven in het gebied gevestigd zijn die hun hoofdinkomen uit de melkveehouderij halen, en een extensieve agrarische bedrijfsvoering uitoefenen. De insprekers wijzen ook op de agrarische deeltijd-bedrijven en de bewoners van de Meijegraslanden. De insprekers vrezen dat de inrichting van de Meijegraslanden tot natuur zal leiden tot verandering van het huidige cultuurlandschap, dat door de insprekers hogelijk gewaardeerd wordt, naar een moerasgebied waar geen plaats meer is voor boeren en koeien. De insprekers wijzen erop dat voor deze verandering geen enkel draagvlak is onder de bewoners, en dat de natuurwaarden waarvoor de Nieuwkoopse Plassen zijn aangewezen momenteel niet voorkomen in de Meijegraslanden.

Een groot aantal insprekers is van mening dat de Nederlandse invulling van het Natura 2000-beleid veel strenger is dan de Europese eisen. De insprekers wijzen op de verstrekkende instandhoudingsdoelstellingen voor 26 habitattypen en –soorten, en zijn van mening dat volgens Brusselse maatstaven slechts zeven soorten kwalificeren voor dit gebied. De insprekers verzoeken de grens van het Natura 2000-gebied aan te passen aan de Europese eisen, zodat de grens ongeveer rondom het echte plassegebied komt te liggen, en de Meijegraslanden en de Schraallanden langs de Meije er geheel buiten vallen. Dit zal volgens de insprekers de externe werking van het Natura 2000-gebied beperken.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. De Meijegraslanden, die zijn gelegen ten zuiden van het plassen- en moerasgebied, beslaan ongeveer een kwart van het Natura 2000-gebied. De sloten van de Meijegraslanden behoren tot het leefgebied van bittervoorn en kleine modderkruiper. Bovendien liggen in het gebied uitbreidingskansen voor diverse habitattypen en leefgebieden van soorten. Verder vormt het deelgebied een hydrologische eenheid met het plassen- en moerasgebied zowel in kwantitatief en kwalitatief opzicht. Dit zijn de ecologische motieven om de Meijegraslanden op te nemen in het Habitatrichtlijngebied. Verder behoren de graslanden tot het leefgebied van enkele vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen (purperreiger, grote zilvereiger, smient). Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor de habitattypen en soorten die in het gebied voorkomen zoals de richtlijnen voorschrijven. Het is niet duidelijk hoe de insprekers erbij komen dat de aanwijzing beperkt zou kunnen worden tot zeven soorten (gelijk aan het aantal dat in het ontwerpbesluit is opgenomen met betrekking tot het Habitatrichtlijngebied). Onder de Habitatrichtlijn dienen immers ook gebieden te worden aangewezen voor de habitattypen opgenomen in bijlage I van de richtlijn (in ontwerp in totaal zeven, in dit besluit met één uitgebreid, zie bijlage B.1). Verder is het gebied als Vogelrichtlijngebied ook aangewezen

voor 5 vogelsoorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn (in ontwerp 6) en voor 5 andere trekvogels zoals bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de Vogelrichtlijngebied (in ontwerp 6). Er zij bovendien op gewezen dat het gebied nu voor aanmerkelijk minder vogelsoorten is aangewezen dan vermeld in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit van 1997 (zie bijlage b.2).

Een inspreker is van mening dat niet duidelijk wordt gemaakt hoe de begrenzingen van het gebied zijn vastgesteld, met name bij de Meijegraslanden en de schraalgraslanden langs de Meije.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor de Meijegraslanden wordt verwezen naar het antwoord op de vorige zienswijzen. De begrenzing van de Schraalgraslanden langs de Meije wordt toegelicht in het antwoord op de tweede zienswijze opgenomen in deze paragraaf.

Een inspreker is van mening dat het Nieuwkoopse Plassengebied van groot belang is voor de duurzame instandhouding van moerasnatuur, zowel in Nederland als in Europa. De inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied niet gehaald zullen worden indien de Meijegraslanden geëxclaveerd worden, aangezien deze een integraal onderdeel vormen van het hydrologisch systeem van de Nieuwkoopse Plassen. De inspreker is van mening dat zonder de Meijegraslanden niet aan de Europese verplichtingen voldaan kan worden.

Een inspreker is van mening dat het van groot belang is dat de schraalgraslanden tussen de Meije en het plassengebied worden opgenomen in het Natura 2000-gebied. Aangezien deze schraalgraslanden een hydrologische eenheid vormen met de rest van het Natura 2000-gebied, en breed erkend worden als natuurgebied, is de inspreker van mening dat het gehele gebied aangewezen dient te worden als Natura 2000-gebied. De inspreker wijst met name op het belang van de sloten, die een voortplantingsbiotoop kunnen vormen voor soorten als de bittervoorn (H1134), kleine modderkruiper (H1149), purperreiger (A029) en zwarte stern (A197). Daarnaast wijst de inspreker ook op de gras- en schraallanden, die van belang zouden zijn voor de bruine kiekendief (A081), de watersnip (A153), de grutto (A156) en de wulp (A160). De inspreker pleit dan ook voor de aankoop van deze graslanden door natuurorganisaties, om zo voorwaarden te scheppen voor behoud van de genoemde natuurwaarden. Eventueel kunnen hierbij volgens de inspreker de huidige gebruikers van het gebied betrokken worden, zoals momenteel ook met rietteelt gebeurt.

De zienswijzen zijn overgenomen. De Meijegraslanden zijn als onderdeel van het gebied gehandhaafd (zie ook het antwoord op de zienswijzen voor de vorige).

Een inspreker verzoekt om de Noorder- en Zuidplas te exclaveren, om zo het bestaande recreatief gebruik te kunnen waarborgen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Beide plassen vormen, vooral in hydrologisch opzicht, een integraal onderdeel van het aangewezen gebied. Aan de randen van de Noordeinderplas is plaatselijk het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) aanwezig. Dit habitatype kan hier ook verder ontwikkeld worden. De randen behoren tot het leefgebied van bittervoorn en kleine modderkruiper. Het open water behoort verder tot het leefgebied (voedselgebied) van de zwarte stern en fungeert in het winterhalfjaar als slaapplek voor watervogels (kolgans, smient), die in de wijde omgeving foerageren.

Een inspreker verzoekt het riviertje De Meije in zijn geheel op te nemen in het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck. De inspreker wijst erop dat het riviertje integraal onderdeel van het watersysteem van de Nieuwkoopse Plassen is, en voor verschillende soorten onderdeel van het leefgebied vormt.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor zover bekend zijn in het bedoelde water geen waarden aanwezig die opname zouden rechtvaardigen.

Een inspreker stelt voor om de nieuw te ontwikkelen natuurgebieden aan de Noordenseweg en natuurgebied De Groene Jonker, tegen het aangewezen gebied aan gelegen, binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied te brengen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het is niet duidelijk waarom deze gebieden zouden moeten worden toegevoegd. De Groene Jonker ligt overigens op enige afstand van het Natura 2000-gebied (500 m).

Een inspreker verzoekt ook de Kamerikse Nessen mee te begrenzen, vanwege het voorkomen van enkele hectaren blauwgraslanden (H6410) van hoge kwaliteit. Volgens de inspreker komen hier nog soorten als blauwe knoop, blauwe zegge, knotszegge, spaanse ruiter, bevertjes en ronde zegge voor. Daarnaast komt hier volgens de inspreker ook 25 broedparen van de purperreiger (A029) en een satellietpopulatie van de noordse woelmuis (H1340) voor.

Een andere inspreker is van mening dat de schraallanden Zegveld, welke als bufferzone dienen binnen de Ecologische Hoofdstructuur, meebegrensd moeten worden bij het Natura 2000-gebied.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het betreffende gebied ten noordoosten van Zegveld ligt op geruime afstand van de Nieuwkoopse Plassen (2 km).

Een inspreker is van mening dat op de kaart bij het ontwerp-aanwijzingsbesluit een onverklaarbare uitsnede te zien is ter hoogte van Nieuwkoop, in het westen van de Noordeinderplas. Dit lijkt de inspreker een cartografische fout, aangezien hiervoor in de tekst van het ontwerp-aanwijzingsbesluit geen toelichting gegeven wordt. De inspreker is van mening dat dit gedeelte van het gebied opgenomen dient te worden binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied, eventueel met een exclavering of smalle uitsnede ter hoogte van de aanwezige bebouwing in het gebiedsdeel.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Vermoedelijk wordt gedoeld op de uitsparing ter hoogte van het Molenpad (Nieuwkoop). Deze was ook reeds aanwezig in de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1997) en de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003). De toelichting op de begrenzing is in de Nota van Toelichting beperkt tot wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing of de aanmelding.

Een inspreker verzoekt om de begrenzing ter hoogte van het Zuideinde te Nieuwkoop tot aan (het midden van) de Gemeentevaart te laten lopen, en niet te laten inspringen in particuliere percelen. Een inspreker wijst erop dat de grens van het Natura 2000-gebied nu midden door de tuin van de inspreker loopt. De inspreker zou graag willen dat de grens omgelegd wordt, en de grens van het bestaande bestemmingsplan volgt. Enkele insprekers verzoeken om de grens van het Natura 2000-gebied te verplaatsen om zo de begrenzing van het Natura 2000-gebied overeen te laten komen met de lokaal geldende bestemmingsplannen. Een aantal insprekers heeft verzoeken ingediend om de begrenzing zeer lokaal aan te passen. Hierbij gaat het met name om verzoeken om individuele terreinen en woningen buiten de begrenzing te plaatsen. Een inspreker verzoekt om de grens van het Natura 2000-gebied in Noorden en aan de Nieuwkoopse Plassen ten minste tien meter van de grens van de bewoonde kavels te leggen. Tevens wordt verzocht de verbinding tussen het poeltje in Noorden en de plas buiten de begrenzing te laten. De inspreker vindt het belangrijk om vast te houden aan het recht van vrije doorvaart en overpad naar onder andere de Noordeinderplas, en wenst ook het bestaande gebruik in de Noordeinderplas vast te houden.

De zienswijzen hebben geleid tot aanpassing van het besluit. De begrenzing op de aangeduide plaatsen (en elders in het gebied) is aangepast teneinde bebouwing, woonboten, tuinen en erven zoveel mogelijk te ontzien. Hier zijn immers meestal geen Natura 2000-waarden aanwezig. Dit dient te geschieden op ecologische gronden. Er kan daarom niet een gemakkelijke grens worden aangehouden zoals de Gemeentevaart. De werkwijze ter hoogte van Zuideinde en Noordenseweg is verder toegelicht in de vierde alinea van paragraaf 3.3 van de Nota van Toelichting.

Een inspreker is van mening dat de grens van het Natura 2000-gebied bij het woonarkenpark vreemd ingetekend is, met een aantal uitspringende punten. De inspreker wijst erop dat slechts één woonark buiten het gebied ligt. De inspreker verzoekt daarom om de grens om de woonarken heen te plaatsen, zodat de woonarken met de aanwezige beschoeiingen, steigers en bijgebouwen buiten het gebied vallen.

De zienswijze heeft geleid tot aanpassing van het besluit. Op bedoelde plek is de grens op enige afstand van de woonboten gelegd (zie ook het vorige antwoord).

Een inspreker zou graag in paragraaf 3.4 van het aanwijzingsbesluit, onder de categorie "bebouwing", het woord "woonboot" expliciet toegevoegd willen zien. Hierbij moet volgens de inspreker dan ook "water" worden toegevoegd in de zin "direct of indirect verbonden met land" welke dan "direct of indirect verbonden met land of water" wordt.

De zienswijze heeft deels geleid tot aanpassing van het besluit. De definitie van bebouwing is ontleend aan het gangbare gebruik in de ruimtelijke ordening. Deze blijft in het besluit ongewijzigd. Wel is er in paragraaf 3.4 een extra regel opgenomen dat voor dit gebied woonboten die genoemd zijn in het bestemmingsplan binnen de exclaveringsformule vallen. Overigens zij erop gewezen dat enkele concentraties van woonboten aan het Zuideinde en langs de Meije buiten de begrenzing van het gebied zijn gebracht.

Meerdere insprekers verzoeken om alle bestaande legale bebouwing buiten de begrenzing te laten. Tevens verzoeken de insprekers om de volgende onderdelen van de infrastructuur te exclaveren: de Uitweg tussen de Noordse Buurten en Woerdense Verlaat, de Hollandse Kade bij de Haeck, de Zierendeweg, het Kerkepad, de Kerklaan te Noorden, de Kade langs de Kromme Mijdrecht, de Voorweg, de rivier de Kromme Mijdrecht en het Meijepad tussen Nieuwkoop en de Meije. Hetzelfde verzoek geldt voor de doorvaart van de sluisen naar de Nieuwkoopse Plassen en de recreatieterreinen, in het bijzonder het Meijepark te Nieuwkoop.

De zienswijzen hebben geleid tot aanpassing van het besluit. Bebouwing, erven en tuinen zijn zoveel mogelijk ook op kaart uitgezonderd. Voor het overige geldt de algemene exclaveringsformule zoals opgenomen in paragraaf 3.4 van de Nota van Toelichting. Voor zover het verhardingen betreft is infrastructuur tekstueel uitgezonderd middels genoemde exclaveringsformule. Deze heeft geen betrekking op open water en recreatieterreinen waar waarden aanwezig kunnen zijn. Bovendien maken deze integraal onderdeel uit van het aangewezen gebied. Overigens betekent aanwijzing niet dat aan doorgang of doorvaart automatisch belemmeringen zouden gaan gelden. Dat zal slechts in uitzonderlijke gevallen plaatsvinden indien noodzakelijk om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen bereiken.

Een inspreker maakt bezwaar tegen de huidige begrenzing van het Natura 2000-gebied. De inspreker stelt dat de grens van het gebied ten minste halverwege de hoofdvaart zou moeten liggen. Nog beter zou het volgens de inspreker zijn als de gehele doorvaart vrij zou blijven. Meerdere insprekers verzoeken om het op de kaart aangegeven deel van de Vlietsloot, achter de begraafplaats van de rooms-katholieke kerk in Noorden, niet op te nemen in het Natura 2000-gebied. De insprekers lichten toe dat dit gedeelte zeer druk bevaren wordt, aangezien het de enige vaarroute naar Noorden is.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Er wordt verwezen naar het antwoord op de vorige zienswijze.

Een inspreker wijst op het gebied rond camping De Roerdomp bij de kern Zuideinde. Het Meijepark, vlak bij deze camping, zal na sanering worden ingericht als recreatiegebied voor de inwoners van de gemeente Nieuwkoop. Hierbij zal volgens de inspreker ook ruimte worden gemaakt voor recreatieve voorzieningen. Gezien de bestemming van het Meijepark stelt de inspreker voor om dit gebied geheel te onttrekken aan het Natura 2000-gebied door de grens niet op het Meijepad maar op de noordoostelijke oever van de doorvaart te leggen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden kan geen rekening worden gehouden met toekomstige projecten en ontwikkelingen (zie paragraaf 2.2.4 van de Nota van Antwoord 2007). De voormalige camping Roerdomp, die wordt ontwikkeld tot woongebied, maakt overigens geen deel uit van het aangewezen gebied.

Een inspreker onderschrijft de behoudsdoelstelling voor de meervleermuis (H1318), maar zou ook graag de belangrijkste kraamkolonies opgenomen zien als onderdeel van het Natura 2000-gebied. De inspreker wijst met name op de grote kolonie in Waddinxveen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Waddinxveen ligt op geruime afstand van de Nieuwkoopse Plassen (ca. 10 km). Kraamkolonies van de meervleermuis, die behalve in bijlage II ook in bijlage IV van de Habitatrictlijn is opgenomen, vallen onder het beschermingsregime van de Flora- en Faunawet.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstelmogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)⁵⁴ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om

⁵⁴ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote

aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een gunstige staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), een habitatoort als de gestreepte waterroofkever (H1082) en een vogelsoort als de zwarte stern (A197). Voor dit habitatype en deze soorten zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult⁵⁵.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")⁵⁶, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁵⁷

⁵⁵ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵⁶ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

⁵⁷ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Nieuwkoopse Plassen & De Haeck een belangrijk onderdeel uitmaakt van het toeristische product van het Groene Hart. Het plassengebied is de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van een habitatype als overgangs- en trilvenen (H7140), een habitatype als de gestreepte waterroofkever (H1082) en een vogelsoort als de woudaap (A022) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden

gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Dit gebied heeft een "sense of urgency" opgave voor watercondities. Dat betekent dat er op korte termijn maatregelen genomen zullen moeten worden, omdat herstel anders niet meer te realiseren zal zijn.

Ook wordt beseft dat zowel de beroepvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de gebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A).

Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempfaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten?

Zowel de kempfaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels⁵⁸.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁵⁹ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

⁵⁸ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

⁵⁹ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevend aantal genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wordt wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)⁶⁰. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de

⁶⁰ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimumeisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populaties), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt.

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Foerageerfunctie versus slaapplaatsfunctie

Een gebied kan voor een soort verschillende functies hebben. De meest voor de hand liggende zijn de foerageerfunctie en de slaapplaatsfunctie. Dit zijn de twee functies die in de toelichtingen benoemd worden. Slaapplaatsfuncties worden alleen benoemd bij soorten die groepsgewijs slapen, zoals zwanen, ganzen, smienten en steltlopers. Het niet noemen van een slaapplaatsfunctie bij soorten die overdag foerageren, hoeft dus niet altijd te betekenen dat de soort niet in het gebied slaapt. Bovendien zijn er nog andere functies mogelijk, zoals een functie als ruigebied. Die worden alleen in zeer voor de hand liggende situaties specifiek genoemd. Om geen functies uit te sluiten, is gekozen voor de volgende formuleringen:

1. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats en als foerageergebied'*: Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen), en waarbij geen gegevens bekend zijn die aangeven dat de slaapplaatsfunctie de foerageerfunctie aantalsmatig overtreft.
2. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied'*: Dit geldt voor soorten die individueel slapen of rusten, of voor soorten die buiten het betreffende Natura 2000 gebied groepsgewijs slapen (bijv. grasland waar overdag ganzen grazen).
3. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats'*: Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen) in het betreffende gebied, maar die elders foerageren, bijv. hoogveengebieden als slaapplaats voor ganzen.

Doorgaans wordt één draagkrachtsindicatie (aantal) omschreven in het doel. Deze indicatie heeft voor de soort betrekking op de draagkracht voor één of meerdere functie(s) van het gebied: foerageer- of slaapplaatsfunctie, danwel foerageer én slaapplaatsfunctie.

Bij bovengenoemde formuleringen 2 en 3 heeft de draagkrachtsindicatie betrekking op de enkele genoemde functie, slaapplaats, danwel foerageergebied.

In geval van bovengenoemde formulering 1 heeft de draagkrachtsindicatie in principe betrekking op beide genoemde functies, behalve:

- a) wanneer de aantallen slechts voor één van beide functies gelden wordt dit expliciet in de toelichting aangegeven, bijvoorbeeld: *'De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de slaapplaatsfunctie.'*
- b) wanneer voldoende gegevens voor handen zijn, dat voor beide functies apart een aantal in het doel is opgenomen.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁶¹. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Meerdere insprekers wijzen erop dat in het Natura 2000 doelendocument wordt aangegeven dat in de afgelopen jaren enig herstel is opgetreden in de kranwierwateren (H3140). De insprekers vragen zich af of kwaliteitsverbetering dan nog wel relevant is, en zien niet in waarom in dit gebied moet worden gecompenseerd voor achteruitgang van kranwierwateren in het IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Veluwerandmeren. Ook wijzen de insprekers erop dat het habitatype zal profiteren van eventuele verbeteringen in de waterkwaliteit.

Een andere inspreker is van mening dat de haalbaarheid van de instandhoudingsdoelstelling voor kranwierwateren twijfelachtig is. Daarnaast is de inspreker van mening dat uitbreiding van het areaal extra zonerings en minder toegankelijkheid van het gebied tot gevolg heeft. De inspreker stelt voor om de instandhoudingsdoelstelling bij te stellen tot "behoud van oppervlakte".

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke

⁶¹ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

doelstelling gericht op uitbreiding oppervlak en verbetering kwaliteit sluit hierop aan. In het gebied zijn potenties aanwezig voor verdere uitbreiding van het oppervlak en verbetering van de kwaliteit door verdere verbetering van de waterkwaliteit. Daarmee is de gebiedsdoelstelling in lijn met de landelijke doelstelling. Maatregelen om deze doelen te realiseren zullen in het beheerplan verder worden uitgewerkt.

Meerdere insprekers plaatsen vraagtekens bij de haalbaarheid van de doelstellingen voor kranwierwateren (H3140) en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150). De hoofdreden hiervoor is de noodzaak van een goede waterkwaliteit voor de instandhouding of verruiming van deze habitats. De insprekers verzoeken om eerst door middel van een beheerplan vast te stellen dat de waterkwaliteit verbeterd zal worden, en dan pas over te gaan tot aanwijzing van deze habitattypen. De insprekers geven aan dat er verscheidene knelpunten zijn bij de verbetering van de waterkwaliteit, zoals de inlaat van gebiedsvreemd water en bodemwoelende vissen. Indien er geen aanvullende maatregelen genomen worden, zal de toename van de genoemde habitattypen volgens de insprekers stokken en zal het streefbeeld, de situatie zoals deze in het begin van de twintigste eeuw was, niet bereikt worden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Er zijn goede mogelijkheden voor verdere verbetering van de waterkwaliteit, waardoor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van de habitattypen kranwierwateren en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden kan worden gerealiseerd. De realisatie van de doelen naar omvang, ruimte en tijd zal in het beheerplan nader worden uitgewerkt.

Meerdere insprekers wijzen erop dat kranwierwateren (H3140) en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) behoren tot de eerste stadia van de successie van open water naar veenbossen. De insprekers wijzen erop dat deze habitattypen afhankelijk zijn van een natuurlijk peilbeheer, en zijn van mening dat de achteruitgang van deze habitattypen een gebrek aan doorstroming is. De overige habitattypen in dit gebied behoren volgens de insprekers tot latere stadia van de successie en zijn afhankelijk van jaarrond hoge waterpeilen. De insprekers wijzen op dit conflict tussen verschillende habitattypen in één gebied, en vragen zich af hoe dit conflict opgelost zal worden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De instandhouding van vroege én latere successiestadia in het gebied vraagt om een ruimtelijke zonering die realistisch wordt geacht. Maatregelen die nodig zijn voor de realisatie van de verschillende instandhoudingsdoelstellingen zullen in het beheerplan nader worden uitgewerkt.

Een inspreker is van mening dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit verzuimt om bij het omschrijven van de instandhoudingsdoelstellingen voor meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) en galigaanmoerassen (H7210) rekening te houden met het feit dat de staat van instandhouding in vergelijking met die van de situatie bij aanmelding bij de Europese Commissie is afgenomen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. In geval de kwaliteit van een habitattype is verslechterd ten opzichte van het moment van aanmelding (2003), dient de kwaliteit te worden hersteld tot het oorspronkelijk niveau bij een doelstelling gericht op behoud, of verbeterd bij een doelstelling gericht op verbetering van de kwaliteit. De doelstellingen van de habitattypen zijn passend bij de situatie in het gebied, zie paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat de habitattypen meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), galigaanmoerassen (H7210) en de noordse woelmuis (H1340) niet in de Meijegraslanden voorkomen.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De gestelde doelen in het aanwijzingsbesluit gelden voor het Natura 2000-gebied als geheel. Dit betekent niet dat alle Natura 2000-waarden in alle deelgebieden aanwezig zijn. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is globaal het voorkomen van de aanwezige habitattypen en soorten omschreven. In het beheerplan komt een gedetailleerde kaart en worden de doelstellingen in omvang, ruimte en tijd uitgewerkt.

Meerdere insprekers wijzen erop dat volgens de aanmelding 10% van het gebied bestaat uit meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) met een goede representativiteit en een uitstekende mate van instandhouding. De insprekers vragen zich af waarom er in dit geval gekozen is voor een doel met uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. De insprekers wijzen met name op de relatief slechte waterkwaliteit als limiterende factor.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Als gevolg van eutrofiëring is het habitattype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden sterk achteruitgegaan. Pas recentelijk is herstel opgetreden samenhangend met maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit. Er zijn goede potenties aanwezig voor verdere uitbreiding en herstel van dit type. Daarmee wordt invulling gegeven aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling gericht op uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van dit habitattype,

Meerdere insprekers zijn van mening dat uitbreiding van de oppervlakte van vochtige heiden (H4010) niet nodig is, omdat dit Natura 2000-gebied reeds een derde van het totale Nederlandse areaal bevat.

Het gebied behoort inderdaad tot de drie belangrijkste gebieden voor het type vochtige heiden, laagveengebied (H4010B). Maar de landelijke staat van instandhouding is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". Daarom geldt een landelijke doelstelling gericht op uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. De realisatie van deze doelstelling wordt gelegd in gebieden die relatief de grootste bijdrage kunnen leveren en waar de ecologische vereisten op orde zijn of eenvoudig op orde te brengen zijn (strategisch lokaliseren). In het gebied zijn goede potenties aanwezig voor verdere uitbreiding van het subtype vochtige heiden, laagveengebied, waarmee de gebiedsdoelstelling in lijn wordt gebracht met de landelijke instandhoudingsdoelstelling.

Een inspreker onderschrijft de uitbreidingsdoelstelling voor vochtige heiden (H4010), maar ziet ook graag voor kwaliteit een verbeterdoelstelling opgenomen. De inspreker meldt dat het huidige vochtige heide-laagveengebied nog goed ontwikkeld is, maar door veroudering en verzuring in kwaliteit achteruit gaat. De inspreker is van mening dat het realiseren van nieuwe moerasheide zal leiden tot een verbetering van de kwaliteit.

De zienswijze wordt overgenomen. Een aanzienlijk deel van de oppervlakte is van matige kwaliteit als gevolg van verdroging en verzuring. Door middel van herstelbeheer kan de kwaliteit worden verbeterd.

Een inspreker wijst erop dat in bijlage B van het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt opgemerkt dat door uitbreiding van het gebied met het aangrenzende beschermde natuurmonument De Meije de bijzondere soort knotszegge voorkomt in het blauwgraslanden (H6410). Dit is volgens de inspreker onjuist, knotszegge komt voor in het beschermde natuurmonument De Haeck, niet in de schraallanden langs de Meije.

De tekst in het aanwijzingsbesluit is verduidelijkt. In de tekst werd niet bedoeld dat de knotszegge voorkwam in De Meije. Er werd gesteld dat de knotszegge voorkomt in "het gebied", dat wil zeggen het Natura 2000-gebied, niet alleen in het natuurmonument De Meije.

Een inspreker wijst op een omissie in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. De inspreker wijst erop dat er in paragraaf 5.3 niet nader wordt ingegaan op de uitbreiding van de oppervlakte van blauwgraslanden (H6410). De inspreker stelt de volgende toevoeging voor: "Uitbreiding van de oppervlakte Blauwgrasland is met name kansrijk in de Meijegraslanden door het ontwikkelen van dit habitattype op kansrijke locaties". Een andere inspreker is van mening dat de abiotische kansen voor herstel van blauwgraslanden groot zijn. De inspreker stelt dat, met een goede inrichting en gericht beheer, blauwgraslanden tot ontwikkeling kunnen komen in de Meijegraslanden.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. De zienswijzen onderschrijven de gestelde doelstelling voor blauwgraslanden van "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit". Het aanwijzingsbesluit is echter niet bedoeld om aan te geven op welke locatie de gestelde doelstellingen gerealiseerd moeten worden, de voorgestelde tekst is niet opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Tijdens het

beheerplanproces zal uitgewerkt worden welke locaties het meest kansrijk zijn voor het realiseren van de doelstelling.

Een inspreker zou graag een instandhoudingsdoelstelling voor ruigten en zomen (H6430) toegevoegd zien. De inspreker vermeldt daarbij dat dit habitattype in het gebied aanwezig is, maar mogelijk niet van voldoende waarde is om aanwijzing noodzakelijk te maken.

De zienswijze is overgenomen. Het habitattype is met een redelijke oppervlakte aanwezig in het gebied en er is derhalve een instandhoudingsdoelstelling voor opgenomen, zie ook bijlage B.1.

Een inspreker zou graag een instandhoudingsdoelstelling voor glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, grote vossenstaart (H6510B) toegevoegd zien. De inspreker geeft aan dat er een kleine relict oppervlakte kievitsbloemgrasland in het gebied aanwezig is uit de tijd dat legakkers in de Nieuwkoopse Plassen nog regelmatig onder water stonden. Hoewel het een relict is, is het volgens de inspreker toch zeer de moeite waard om het te behouden.

De zienswijze is niet overgenomen. Het habitattype glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, grote vossenstaart (H6510B) is al langer tijd niet meer in dit gebied aanwezig, er zal hier dus geen doelstelling voor opgenomen worden. Er staan plaatselijk in het gebied nog wel kievitsbloemen, maar deze staan in een ruigtevegetatie en worden dus niet tot het habitattype gerekend (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

Meerdere insprekers zijn van mening dat de instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype overgangs- en trilvenen (H7140) dient te vervallen, aangezien dit door de insprekers niet als haalbaar en betaalbaar wordt gezien.

Een inspreker is van mening dat kansarme habitattypen van een expliciete aanwijzing of instandhoudingsdoelstelling uitgesloten zouden moeten worden. Dit geldt volgens de inspreker in het bijzonder voor de wens tot uitbreiding van de omvang van het habitattype overgangs- en trilvenen. De inspreker is van mening dat de matige kwaliteit van het oppervlaktewater, de commerciële rietooft en het ontbreken van voldoende ruimte voor de ontwikkeling van specifieke successiestadia de instandhoudingsdoelstelling in de weg staat.

De zienswijzen hebben niet tot aanpassing van het besluit geleid. Van het habitattype overgangs- en trilvenen zijn beide subtypen aanwezig: *trilvenen* (subtype A) en *veenmosrietlanden* (subtype B). Vooral het subtype *veenmosrietlanden* is met een grote oppervlakte aanwezig in het gebied en levert een grote bijdrage aan de landelijke doelstelling. Ook is er potentie om de oppervlakte verder uit te breiden en de kwaliteit te verbeteren. Om deze reden is de doelstelling "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit". Het subtype *trilvenen* komt met ongeveer een halve hectare in het gebied voor. Uitbreiding en kwaliteitsverbetering van dit subtype is in het gebied goed mogelijk middels zowel inrichtings- als beheersmaatregelen.

Een inspreker is van mening dat de habitattypen in het gebied van de Nieuwkoopse Plassen, waaronder overgangs- en trilvenen (H7140), niet maakbaar zijn tegen maatschappelijk acceptabele kosten. De inspreker wijst erop dat er tussen te nemen maatregelen in het watersysteem en de realisatie of uitbreiding van habitattypen als trilveen niet noodzakelijkerwijs een causaal verband bestaat.

De zienswijze heeft deels tot aanpassing van het besluit geleid. Zie hiervoor de reactie op bovenstaande zienswijze. Voor wat betreft de opmerking met betrekking tot de maatregelen het volgende. Maatregelen in het watersysteem hebben wel degelijk een verband met de realisatie van doelstellingen van bepaalde habitattypen. Echter zijn waterhuishoudkundige maatregelen niet altijd noodzakelijk voor alle habitattypen en ook niet de enige maatregelen die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen. In het beheerplan zullen alle maatregelen uitgewerkt worden die nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Een inspreker onderschrijft de behoudsdoelstelling voor hoogveenbossen (H91D0), maar ziet wel graag opgenomen worden dat kleine oppervlakten van matige kwaliteit omgevormd mogen worden tot andere habitattypen, eventueel voorafgaand aan uitbreiding op andere plaatsen. Dit omdat cyclisch beheer volgens de inspreker anders nodeloos ingewikkeld wordt.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De nadere uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen in omvang, ruimte en tijd vindt plaats in het beheerplan.

Een inspreker plaatst vraagtekens bij de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0). De belangrijkste reden hiervoor is de hiermee gepaard gaande verruiming respectievelijk verbetering van het leefgebied van natuurlijke vijanden van (weide)vogels die als gebiedstypisch of kenmerkend worden beschouwd door de inspreker, waaronder de slobeend (A056), de grutto (A156) en de tureluur (A162).

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. Het habitatype komt in het gebied voor en het doel sluit aan bij de landelijke doelstelling. In het beheerplan kan aandacht worden besteed aan de potentiële gevolgen van een eventuele toename van predatoren van weidevogels. Het is bovendien maar de vraag of de belangrijkste predatoren van weidevogels hun voortplantingshabitat hebben in natte, marginale bosvegetaties als hoogveenbossen; het zijn in ieder geval geen typische soorten voor dit habitatype.

Enkele insprekers verzoeken om een instandhoudingsdoelstelling voor de zeggekorfslak (H1016) toe te voegen aan dit Natura 2000-gebied. De insprekers wijzen erop dat er recent een flinke populatie van de zeggekorfslak in dit gebied gevonden is, en volgens de insprekers zijn deskundigen ervan overtuigd dat er uitbreidingsmogelijkheden voor de soort zijn binnen dit gebied. De soort komt volgens de insprekers momenteel vooral voor in 't Ondiep, maar door kleine beheeraanpassingen kan volgens de insprekers een groter areaal geschikt leefgebied gecreëerd worden.

De zienswijze is overgenomen. Er is een instandhoudingsdoelstelling voor de zeggekorfslak opgenomen in het gebied. Zie bijlage B.1 van deze Nota van toelichting. Landelijk geldt voor deze soort een behoudopgave op de aspecten omvang leefgebied en populatie aangezien de matig ongunstige staat van instandhouding voornamelijk betrekking heeft op de kwaliteit van het leefgebied. Daarnaast geldt dat er in principe alleen behoudsdoelstellingen geformuleerd worden voor habitattypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, aangezien de landelijke doelstelling voor de betreffende soort al haalbaar werd geacht zonder de toevoegingen. Voor wat betreft het aspect kwaliteit leefgebied is daarom voor een behoudopgave gekozen.

Een inspreker merkt op dat in paragraaf 4.2.2 van het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt aangegeven dat het Natura 2000-gebied is aangewezen voor de bittervoorn (H1134), de platte schijfhoren (H4056) en de kleine modderkruiper (H1149). De inspreker wijst erop dat in voetnoot 9 op de daaropvolgende pagina staat vermeld dat voor enkele soorten, waaronder de drie hierboven genoemde, geen gebieden geselecteerd zijn. De inspreker vraagt zich af of dit niet met elkaar in tegenspraak is.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De voetnoot heeft betrekking op de selectie van Habitatrictlijnsoorten, niet op de aanwijzing. Dit betekent dat er voor deze soorten geen belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Echter geldt dat ook voor soorten die niet hebben geleid tot de selectie van een gebied, maar die wel in een dergelijk gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen zullen moeten worden opgesteld.

Meerdere insprekers zijn van mening dat niet duidelijk wordt gemaakt waar de instandhoudingsdoelstelling voor de gestreepte waterroofkever (H1082) op gebaseerd is.

De zienswijze heeft geleid tot enige aanpassing van de toelichting op het doel in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting. De gestreepte waterroofkever is in 2003 in de Nieuwkoopse Plassen ontdekt. Inventarisaties van de Stichting EIS-Nederland (European Invertebrate Survey) in 2003 en 2004 hebben geresulteerd in vangsten op zeven monsterpunten in het gebied. Op basis hiervan blijkt deze populatie één van de grootste

populaties in Nederland te zijn. Aangezien de gestreepte waterroofkever landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert, is als landelijke doelstelling "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie" gesteld. De instandhoudingsdoelstelling van Nieuwkoopse Plassen & De Haeck sluit hierop aan.

Een aantal insprekers wijst erop dat bijvangsten niet veel voorkomen in de visserij, maar ook niet geheel te voorkomen zijn. De insprekers spreken de mogelijkheid uit dat, indien de aantallen van de bittervoorn (H1134) en de kleine modderkruiper (H1149) in de toekomst toenemen, mogelijk ook de bijvangsten toe zullen nemen. De insprekers zijn van mening dat de vissers in het gebied op een zorgvuldige en verantwoorde manier omgaan met de huidige biodiversiteit, en de insprekers verzoeken dan ook geen consequenties voor de visserij aan de instandhoudingsdoelstellingen te verbinden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Tijdens de beheerplanprocedure zal gekeken worden hoe visserij gecombineerd kan worden met het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Een aantal insprekers is van mening dat voor de kleine modderkruiper (H1149) geen richtlijnverplichting van kracht is. Bovendien zou de kleine modderkruiper geen specifieke soort zijn voor de Nieuwkoopse Plassen, aldus de insprekers. Daarnaast zijn de insprekers van mening dat de Nieuwkoopse Plassen nauwelijks een rol spelen bij de landelijke doelstelling van uitbreiding van populaties. De insprekers verzoeken daarom om de kleine modderkruiper niet als Habitatrichtlijnsoort op te nemen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De kleine modderkruiper, een soort van bijlage II van de Habitatrichtlijn, staat voor Nederland genoemd op de referentielijst van de Europese Commissie. Nederland heeft daarom de verplichting om beschermde gebieden aan te wijzen. Ook voor soorten die niet hebben geleid tot de selectie van een gebied, maar die wel in een dergelijk gebied voorkomen, zullen instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen moeten worden opgesteld. De kleine modderkruiper is aangetroffen in enkele polderwateren. Zie paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker vraagt zich af in hoeverre het gebied rond de Nieuwkoopse Plassen en de Haeck wordt beschermd en welke maatregelen er in deze gebieden worden getroffen om de netwerkpopulatie van de meervleermuis (H1318) te beschermen. Daarnaast vraagt de inspreker zich af in hoeverre andere bekende verblijfplaatsen van de netwerkpopulatie bij deze aanwijzing inbegrepen zijn. De inspreker wijst erop dat ieder onderdeel van dit netwerk van verblijf- en foerageerplaatsen van belang is voor de netwerkpopulatie, en dat de Nieuwkoopse Plassen slechts een deel hiervan vormen.

Het gebied is aangewezen vanwege de foerageerfunctie die het gebied heeft voor meervleermuizen die afkomstig zijn uit kraamkolonies en verblijfplaatsen rondom het gebied. De kraamkolonies en verblijfplaatsen vallen niet binnen de begrenzing van het gebied, evenals een groot deel van de vliegroutes die de meervleermuizen gebruiken om het Natura 2000-gebied te bereiken. Deze worden wel indirect beschermd door de externe werking die uitgaat van het beschermingsregime die op het Natura 2000-gebied van toepassing is. Achteruitgang van het aantal en de bezetting van kraamkolonies, verblijfplaatsen en vliegroutes kan immers leiden tot achteruitgang van het aantal foeragerende meervleermuizen in het Natura 2000-gebied. In de toelichting op de doelstelling in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting wordt een selectie gegeven van wat, voor zover bekend, de belangrijkste kraamkolonies, verblijfplaatsen en vliegroutes in de omgeving van het gebied zijn. Deze selectie is niet bedoeld als een uitputtend overzicht. De bescherming van de meervleermuizen die in het gebied foerageren, inclusief de kraamkolonies en verblijfplaatsen waar zij overdag verblijven en de vliegroutes waar zij gebruik van maken, zal nader uitgewerkt worden in het beheerplan.

Een inspreker is van mening dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit verzuimt om bij het omschrijven van de instandhoudingsdoelstellingen voor de noordse woelmuis (H1340) rekening te houden met het feit dat de staat van instandhouding in vergelijking met die van de situatie bij aanmelding bij de Europese Commissie is afgenomen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Ook van recente datum zijn talrijke vangsten bekend uit het gebied. In het beheerplan zal door monitoring de aantalsfluctuatie verder gevolgd worden.

Een inspreker is van mening dat vogelkolonies, zoals onder andere kolonies van de aalscholver (A017) en de purperreiger (A029), lokaal een slechte waterkwaliteit kunnen veroorzaken door eutrofiëring. De inspreker vraagt zich af of er onderzoek gedaan is naar het effect hiervan op de ecologie van het gebied.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. In de knelpunten- en kansanalyse van KIWA⁵⁵ wordt een aantal knelpunten genoemd voor behoud, uitbreiding en/of verbetering van de instandhoudingsdoelstellingen. De belangrijkste oorzaken van eutrofiëring blijken de aanvoer van nutriëntenrijk oppervlaktewater en mineralisatie van het veen door verdroging.

Meerdere insprekers zijn van mening dat de instandhoudingsdoelstelling voor de roerdomp (A021) niet haalbaar is zolang onbekend is waarom deze soort een sterk negatieve trend vertoont in het Natura 2000-gebied. De insprekers denken dat het vaststellen van de omvang van de populatie op zes broedparen zinloos is als niet duidelijk is waarom het aantal is afgenomen tot nul, en onduidelijk is welk beheer nodig is om een geschikte biotoop te verkrijgen.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het gebied kan gezien de historische potentie (1993-1996) een hogere bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling dan het gemiddelde van de periode 1999-2003. De bijdrage van dit gebied en van andere gebieden is nodig omdat de landelijk staat van instandhouding van de populatie zeer ongunstig is. Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting. Oorzaken van de afname, het toekomstperspectief en mogelijke maatregelen zijn in het algemeen beschreven in het Natura 2000 profielendocument (2008). Beheermaatregelen dienen in het beheerplan aan de orde te komen.

Een inspreker onderschrijft de uitbreidings- en verbeteropgave voor de roerdomp (A021). De inspreker vindt het aantal van zes roerdompen voor de eerste beheerplanperiode voldoende ambitieus, en wijst erop dat deze uitbreiding vooral in de Meijegraslanden plaats kan vinden. Wel is de inspreker van mening dat in de verre toekomst gestreefd dient te worden naar grotere aantallen van de roerdomp.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Zie verder het onderwerp "Herijking instandhoudingsdoelstellingen" in paragraaf 4.1 van deze bijlage.

Meerdere insprekers wijzen erop dat de woudaap (A022) niet is aangemeld voor dit gebied. Volgens de insprekers kwalificeert de soort ook niet voor het gebied, en is momenteel nog onbekend wat de reden van de achteruitgang van de soort is. De insprekers wijzen erop dat velddeskundigen van mening zijn dat de achteruitgang mede te danken is aan de muskusrat en aan nestrovers als vossen, kraaien en eksters. De insprekers zijn van mening dat het twijfelachtig is of de soort zich in het gebied zal uitbreiden, aangezien Nederland het randgebied van het voorkomen van de soort is.

De zienswijzen hebben geleid tot aanpassing van het besluit. Het doel voor de woudaap is vervallen. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker acht de haalbaarheid van de instandhoudingsdoelstelling voor de woudaap (A022) twijfelachtig en denkt dat er hoge kosten mee gemoeid zullen zijn. Tevens meent de inspreker dat onnodige of negatieve consequenties voor de natuur- of economische belangen in en om het gebied kunnen optreden indien deze instandhoudingsdoelstelling desondanks wordt gerealiseerd. De inspreker stelt dan ook voor om de instandhoudingsdoelstelling te laten vervallen.

De zienswijze heeft geleid tot aanpassing van het besluit. Zie bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Meerdere insprekers wijzen erop dat de roerdomp (A021), de woudaap (A022) en de grote karekiet (A298) afhankelijk zijn van het voorkomen van waterriet. Dit is volgens de insprekers nauwelijks aanwezig in het gebied, en de kans op wezenlijke vergroting van dit type riet lijkt de insprekers klein, aangezien men

hiervoor grotendeels afhankelijk is van de verbetering van de waterkwaliteit en het instellen van een natuurlijk peilbeheer. Aangezien dit in strijd is met de randvoorwaarden voor zes van de acht habitattypen, lijkt dit de insprekers niet realistisch. Ook wijzen de insprekers erop dat de woudaap in 2006 geheel niet voorkwam in het gebied als broedvogel, en de grote karekiet slechts met één paar. Daarnaast wijzen de insprekers op de zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding, waardoor hervestiging vanuit andere gebieden onwaarschijnlijk wordt geacht. De insprekers concluderen dat de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten onhaalbaar zijn, en verzoeken ze te verwijderen.

De zienswijzen hebben deels geleid tot aanpassing van het besluit. De doelen voor de woudaap en grote karekiet zijn verwijderd omdat het gebied niet voldoet aan de criteria voor opname van beide soorten. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting. Het doel voor de roerdomp is niet aangepast. Het gebied voldoet aan het 1%-criterium voor opname van de soort in de peilperiode 1993-1997 (gemiddelde van het gebied in de periode 1993-1997 is 5,4 broedparen, landelijke broedpopulatie in de periode 1993-1997 is 176 broedparen). Zie ook het antwoord op de voorgaande zienswijze over de roerdomp .

Een inspreker is van mening dat kansarme habitattypen van een expliciete aanwijzing of instandhoudingsdoelstelling uitgesloten zouden moeten worden. Dit geldt volgens de inspreker in het bijzonder voor de wens tot uitbreiding van de omvang en de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van de woudaap (A022) en de grote karekiet (A298). De inspreker is van mening dat de matige kwaliteit van het oppervlaktewater, de commerciële rietooft en het ontbreken van voldoende ruimte voor de ontwikkeling van specifieke successiestadia de instandhoudingsdoelstelling in de weg staat.

De zienswijze hebben deels geleid tot aanpassing van het besluit. De doelen voor de woudaap en grote karekiet zijn verwijderd omdat het gebied niet voldoet aan de criteria voor opname van beide soorten. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat de kansen van herstel voor de woudaap (A022) groot zijn, mits een deel van de Meijegraslanden omgevormd wordt tot rietland.

De zienswijze heeft geleid tot aanpassing van het besluit. Het doel voor de woudaap is verwijderd omdat het gebied niet voldoet aan het criterium voor opname. De peilperioden voor de beoordeling van de opname van een soort zijn historisch. Een gunstig geachte toekomstige potentie van het leefgebied is voor de beoordeling niet relevant. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een aantal insprekers geeft aan dat in Europa bijna een miljoen broedparen van de grote karekiet (A298) voorkomt. De insprekers begrijpen niet waarom de enkele exemplaren in dit Natura 2000-gebied opname in de instandhoudingsdoelstellingen rechtvaardigen. Een inspreker acht de haalbaarheid van de instandhoudingsdoelstelling voor de grote karekiet (A298) twijfelachtig en denkt dat er hoge kosten mee gemoeid zullen zijn. De inspreker verzoekt rekening te houden met de belangen van rietsnijders in het gebied, en stelt voor om de instandhoudingsdoelstelling te laten vervallen.

De zienswijzen hebben geleid tot aanpassing van het besluit. De doelstelling voor de grote karekiet is verwijderd omdat het gebied niet voldoet aan het criterium voor opname van de soort. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker onderschrijft de behoudsdoelstelling voor de purperreiger (A029), maar wil wel aangeven dat niet alleen het broedgebied van groot belang is, maar ook het foerageergebied, dat niet beperkt is tot het Natura 2000-gebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De doelstelling heeft onder meer betrekking op het leefgebied, en is niet beperkt tot het broedgebied alleen. Voorzover foerageergebied buiten het Natura 2000-gebied ligt kan de externe werking van de Natuurbeschermingswet aan de orde zijn. Zie verder het onderwerp "Externe werking" van hoofdstuk 5 hierna.

Een inspreker is van mening dat de purperreiger (A029), de zwartkopmeeuw (A176) en de zwarte stern (A197) niet in de Meijegraslanden broeden of verblijven. Volgens de inspreker foerageren de soorten wel in dit gedeelte van het Natura 2000-gebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De doelstellingen voor broedvogels hebben betrekking op het leefgebied, en zijn niet beperkt tot het broedgebied alleen. De doelstellingen worden in het beheerplan ruimtelijk uitgewerkt.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstelling voor de zwartkopmeeuw (A176) onrealistisch is, onder meer omdat het hier een kustvogel betreft. Andere insprekers vragen zich om dezelfde reden af of de aanmelding wel zinvol is geweest, en of het doel realistisch is.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. De soort voldoet aan het 1%-criterium voor opname in de peilperiode 1999-2003. Zie verder de ecologische vereisten van de soort in het Natura 2000-profielendocument (2008).

Een inspreker meent dat de instandhoudingsdoelstelling voor de zwarte stern (A197), dat is vastgesteld op uitbreiding naar 100 paren, gebaseerd is op onjuiste informatie. Het aantal paar zou al jaren stabiel zijn op 40 tot 50 paren. De inspreker is van mening dat de uitbreidingsdoelstelling en eventuele nieuwe maatregelen tegen verstoring van de soort de recreatiesector onaanvaardbaar zou benadelen. Andere insprekers wijzen er op dat de zwarte stern zich na 1980 heeft kunnen handhaven met 100 tot 200 paren, maar dat in de periode 2001 tot 2003 de aantallen beneden de 100 paren kwamen. Aangezien niet duidelijk is wat de oorzaak is van het lage aantal broedpaar vinden deze insprekers het opnemen van een omvang voor de sleutelpopulatie niet zinvol. Deze insprekers zijn ook van mening dat het doel dient te worden bijgesteld naar 40 tot 50 paren.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Een bijdrage aan de landelijke doelstelling van 40-50 broedparen is te laag, gezien de zeer ongunstige staat van instandhouding van de landelijke populatie. Op basis van de historische potentie is een hogere bijdrage haalbaar. Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting. Ook de recente ontwikkeling laat zien dat de negatieve trend kan worden omgebogen. In 2007 en 2008 waren er in het gebied al weer meer dan 50 broedparen met respectievelijk 67 en 72 broedparen (SOVON). Het Beschermingsplan moerasvogels schrijft een landelijk herstel voor naar meerdere sleutelpopulaties van tenminste 60 paren en dit aantal geldt nu als het kader omdat het in de landelijke doelstelling voor de soort is overgenomen. Een algemene beschrijving van mogelijk negatieve invloeden op het leefgebied staat in het Natura 2000 profielendocument (2008). Daaruit blijkt dat er meerder aspecten zijn (naast recreatie) die van invloed zijn op de trend.

Meerdere insprekers zijn van mening dat de instandhoudingsdoelstelling voor de snor (A292) erg hoog is ten opzichte van het aantal paren dat is geteld. De inspreker wijst op een aantal knelpunten voor de instandhoudingsdoelstelling, zoals waterkwaliteit en -beheer, de beperkte aanwezigheid van oever- en inundatieriet en de beperkte aanwezigheid van overjarig riet door commerciële rietoogst. De insprekers zijn van mening dat het desondanks nastreven van de instandhoudingsdoelstelling de haalbaarheid en betaalbaarheid van andere doelen in gevaar brengt, aangezien er hoge kosten zullen zijn. De insprekers zijn van mening dat deze middelen beter aangewend kunnen worden voor de bescherming van kwalificerende soorten of habitats.

De zienswijzen hebben geleid tot aanpassing van het besluit. De doelstelling voor de snor is aangepast. Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker acht de haalbaarheid van de instandhoudingsdoelstelling voor de snor (A292) twijfelachtig en denkt dat er hoge kosten mee gemoeid zullen zijn. De inspreker stelt dan ook voor om de instandhoudingsdoelstelling te laten vervallen.

De zienswijze heeft deels geleid tot aanpassing van het besluit. Het gebied voldoet voor de snor aan het 1%-criterium voor opname van de soort in de peilperiode 1993-1997. Het aantal territoria van het gebied in de periode 1993-1997 is 10-15. De gemiddelde landelijke broedpopulatie in de periode 1993-1997 is 1.000. De

doelstelling kan dan ook niet vervallen. Wel is de doelstelling naar beneden bijgesteld. Zie hiervoor verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker onderschrijft de behoudsdoelstelling voor de rietzanger (A295), maar vindt deze erg bescheiden. De inspreker verwijst naar het geschatte aantal van 1.000 broedparen uit 2006. Gezien de complete tellingen uit 1997 (1.250 broedparen) en 2006 (tegen de 1.000 paren) begrijpt de inspreker niet goed waarop de bescheiden schatting van 340 broedparen in de periode 1999-2003 is gebaseerd. De inspreker verzoekt dan ook de behoudsdoelstelling hoger te leggen, op 800 broedparen.

De zienswijze heeft geleid tot aanpassing van het besluit. Het aantal in de doelstelling van de rietzanger is aangepast. Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat de grote zilverreiger (A027) niet in de Meijegraslanden broedt of verblijft. Volgens de inspreker foerageert de soort wel in dit gedeelte van het Natura 2000-gebied.

De zienswijze is niet overgenomen. Het gebied is voor meerdere habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten en vogelsoorten aangewezen. Dit betekent niet dat deze in het gehele gebied aanwezig zijn. In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen nader uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd.

Een inspreker is van mening dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit verzuimt om bij het omschrijven van de instandhoudingsdoelstellingen voor de purperreiger (A029) en de zwarte stern (A197) rekening te houden met het feit dat de staat van instandhouding in vergelijking met die van de situatie bij aanmelding bij de Europese Commissie is afgenomen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. In het algemeen is er op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn geen verplichting om populaties van soorten in een op grond van de Vogelrichtlijn aangewezen gebied te handhaven in een omvang die overeenkomt met die op het moment waarop uitvoering moest zijn gegeven aan de op grond van die richtlijn geldende verplichtingen. Bij de vaststelling van de instandhoudingsdoelstelling is de historische ontwikkeling van de purperreiger en zwarte stern gezien.

Een inspreker onderschrijft de behoudsopgave voor de smient (A050), maar meldt wel dat de laatste jaren veel hogere aantallen zijn aangetroffen, tot meer dan 10.000.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. De instandhoudingsdoelstellingen voor de genoemde soorten zijn conform de systematiek van het Natura 2000 doelendocument gebaseerd op de periode 1999/2000-2003/2004⁶⁰.

Meerdere insprekers wijzen erop dat de smient (A050) al meer dan tien jaar met meer dan tien paren in het gebied broedt. De krakeend (A051) broedt volgens de insprekers gedurende deze periode met meer dan twintig paren in het gebied. De insprekers vragen zich af waarom deze soorten in dit gebied beschermd worden, terwijl hun aantal dermate groot is dat ze, net als de ganzen, enorme overlast veroorzaken door het verslechteren van de waterkwaliteit en het vertrappen van bijzondere plantensoorten.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. De instandhoudingsdoelstellingen betreffen niet-broedvogels, waarvoor Nederland een grote internationale verplichting heeft en met dit gebied een belangrijke bijdrage levert aan de landelijke staat van instandhouding van deze soorten als niet-broedvogel.

Een inspreker onderschrijft de behoudsopgave voor de krakeend (A051), maar meldt wel dat de laatste jaren veel hogere aantallen zijn aangetroffen, tot meer dan 700.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. De instandhoudingsdoelstelling voor de genoemde soort zijn conform de systematiek van het Natura 2000 doelendocument gebaseerd op de periode 1999/2000-2003/2004⁶⁰.

Een inspreker zou graag een instandhoudingsdoelstelling voor de kleine zwaan (A037) toegevoegd zien aan het Natura 2000-gebied, omdat deze soort nog steeds in redelijke aantallen in het gebied slaapt.

De zienswijze is niet overgenomen. Van de kleine zwaan is niet ten minste 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied aanwezig. Het gebied is daarmee van geringe betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort als niet-broedvogel.

Een inspreker is van mening dat er bij diverse instandhoudingsdoelstellingen sprake is van deels strijdige doelen of maatregelen. Dit geldt volgens de inspreker met name voor de ontwikkeling van instandhoudingsdoelstellingen die deels een flexibel peilbeheer behoeven en deels een constant of stabiel peilbeheer. Ook geldt dit volgens de inspreker voor de ontwikkeling van instandhoudingsdoelstellingen die enerzijds een regelmatige rietoogst behoeven en anderzijds een minder intensieve oogst. De inspreker is van mening dat de deels in strijd zijnde instandhoudingsdoelstellingen opnieuw onderzocht en eventueel herijkt dienen te worden. Hierbij moet men zich volgens de inspreker vooral richten op gebiedstypische, en niet op kwetsbare habitattypen.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen nader uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd.

Meerdere insprekers wijzen erop dat een goede waterkwaliteit een randvoorwaarde is voor veel van de beschermde waarden van het Natura 2000-gebied. De insprekers wijzen echter ook op de vogelkolonies in het gebied, die leiden tot vermesting van het water. Hierdoor is volgens de insprekers de waterkwaliteit in het deelgebied De Pot zeer slecht. Dit gebied is arm aan waterplanten, en de omstandigheden voor ontwikkeling van habitattypen zijn volgens de insprekers ongunstig. Vanwege de effecten van de kolonies op de waterkwaliteit is er sprake van een conflict tussen de beschermde waarden. De inspreker is van mening dat dit op de lange termijn niet houdbaar is.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. In de knelpunten- en kansanalyse van KIWA⁵⁵ wordt een aantal knelpunten genoemd voor behoud, uitbreiding en/of verbetering van de instandhoudingsdoelstellingen. De belangrijkste oorzaken van eutrofiëring blijken de aanvoer van nutriëntenrijk oppervlaktewater en mineralisatie van het veen door verdroging.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de omwonenden, recreanten en agrariërs rond het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen, zoals natuurgebiedsplan De Venen en Bodegraven-Noord..

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁶² werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

⁶² Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.7 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaand gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota

van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁶³, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (zie ook paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats⁶⁴ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck is het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (H7140B) het meest gevoelig voor stikstof⁶⁵.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen

⁶³ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

⁶⁴ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

⁶⁵ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

Kaderrichtlijn Water

Nieuwkoopse Plassen & De Haeck maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta⁶⁶ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenst Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁶⁷.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Waterwinning

Zie ook Nota van Antwoord 4.5.2.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Meerdere insprekers spreken hun zorg uit over eventuele peilwijzigingen. De insprekers vrezen dat een eventuele peilwijziging problemen zal opleveren voor onder andere niet-onderheide gebouwen en voor de beweiding van agrarische percelen.

Bij het opstellen van de instandhoudingdoelstellingen is bepaald in welke gebieden uitbreiding en kwaliteitsverbetering het meest kansrijk zijn, aansluiten bij bestaand beleid en de minste inspanning vereisen. Eventuele gevolgen voor de omgeving en daartoe te treffen maatregelen, ook die welke eventueel nodig zijn om overlast voor de omgeving te voorkomen of te beperken, zullen worden uitgewerkt in het beheerplan.

⁶⁶ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁶⁷ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik zoals rietsnijden, geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige land- en watergebruik en daarbij horende maatregelen en gebruiken ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de purperreiger (A029) en habitattypen als blauwgraslanden (H6410). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig

zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat de Provincie Zuid-Holland. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Meerdere insprekers zetten vraagtekens bij de mogelijkheden voor habitattypen die afhankelijk zijn van een verbeterde waterkwaliteit. De insprekers wijzen erop dat het Hoogheemraadschap Rijnland al veel geld en middelen succesvol heeft ingezet om de waterkwaliteit te verbeteren en dat verdere maatregelen, die het agrarisch en recreatief gebruik van het gebied inperken, geen draagvlak hebben onder de bevolking. De insprekers zijn van mening dat de waterkwaliteit niet verder kan verbeteren door vermessing, afsluiting door dammen en het vrijkomen van fosfaat in de bodem.

De zienswijze heeft niet tot aanpassingen van het besluit geleid.

Zowel interne als (eventuele) externe waterhuishoudkundige maatregelen zijn in het beheerplan aan de orde. Het genoemde onderwerp kan bij het opstellen van het beheerplan worden ingebracht, zodat daar de afweging gemaakt kan worden welke waterhuishoudkundige maatregelen meest optimaal zijn.

Een inspreker vraagt zich af hoe de monitoring van de bittervoorn (H1134) en de kleine modderkruiper (H1149) zal plaatsvinden. De inspreker wijst erop dat momenteel circa 50% van de gegevens over deze soorten afkomstig zijn van de visserij, en dat een duidelijke methodiek voor monitoring ontbreekt. De inspreker verzoekt daarom om duidelijke meetmethoden te ontwikkelen en de visserij hier ook bij te betrekken. Wellicht kan de visserij een rol spelen bij de uitvoering van de monitoring, meent de inspreker.

Of de visserij een rol kan spelen bij het monitoren is een onderwerp wat in het beheerplanproces aan de orde kan zijn.

Een inspreker is van mening dat het wegvangen van vis in het kader van actief biologisch beheer op grote maatschappelijke weerstand zal stuiten, en het draagvlak voor natuurbescherming in het algemeen en Natura 2000 in het bijzonder zeer ingrijpend zal aantasten.

Of actief biologisch beheer aan de orde is, kan dit, evenals de voorwaarden waaronder het kan plaatsvinden, in het beheerplanproces aan de orde zijn.

Een inspreker vraagt aandacht voor een specifiek Nederlands milieutype, de poldersloot. Deze vertegenwoordigd volgens de inspreker een belangrijk en gevarieerd hydrobiologisch milieutype. Omdat het om kunstmatige watergangen gaat krijgen deze volgens de inspreker in de context van de Kaderrichtlijn Water niet de aandacht die zij verdienen. Door peilverlaging, onvoldoende profielaanpassing, eutrofiëring en "verkrozing" verliezen deze watergangen volgens de inspreker veel van hun betekenis voor de biodiversiteit. Voor beschermde soorten als de bittervoorn (H1134), de grote modderkruiper (H1145), de kleine modderkruiper (H1149) en de groene glazenmaker vormen de sloten een belangrijk onderdeel van het leefgebied. Inspreker vraagt dan ook om bij inrichting en beheer van de voorgestelde gebieden rekening te houden met dit bijzondere milieutype. Volgens de inspreker zijn er volop mogelijkheden als er bij peilbeheer en schouwplicht rekening mee gehouden wordt.

De poldersloot is in waterrijke gebieden een belangrijk leefgebied voor beschermde soorten en daarnaast ook een vormgevend element in het kenmerkende landschap. Het beheer van deze sloten is dan ook bijna vanzelfsprekend een onderdeel van het beheerplan.

Meerdere insprekers wijzen erop dat de groenknolorchis (H1903) een groot areaal in beslag neemt dankzij de in het gebied voorkomende rietcultuur. De insprekers zijn van mening dat indien het gewenst is om het branden van sluis te beëindigen vanwege de negatieve effecten op de groenknolorchis en er in plaats daarvan gemaaid zal moeten worden, dit het draagvlak onder rietsnijders zal verkleinen. De insprekers pleiten voor extra maatregelen en financiële compensatie om het draagvlak onder rietsnijders op peil te houden.

Het beheer en de financiering van het onderwerp, is aan de orde in het beheerplan. Het onderwerp dient daar te worden ingebracht.

7 REACTIES OVER SCHADE

7.1 ALGEMEEN

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze

schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

7.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER SCHADE

Een aantal insprekers wijst op een krantenartikel van 17 september 2008, getiteld 'Muggen en teken verspreiden nu al gevaarlijke virussen'. Naar aanleiding van dit artikel vrezen de insprekers de introductie in Nederland van onder ander de Aziatische tijgermug door klimaatverandering, wat ook zou kunnen leiden tot de introductie van tropische ziektes zoals knokkelkoorts. De insprekers vrezen dat de aanleg van extra moerassen en het onder water zetten van gebieden zal leiden tot een proliferatie van deze ziekten in een deltagebied zoals Nederland. De insprekers missen de dimensie 'gezondheid' in het voorliggende ontwerp-aanwijzingsbesluit, en adviseren het betrokken gezag om hiervoor advies in te winnen, niet alleen voor dit gebied maar voor het Natura 2000-beleid in het algemeen.

Gezondheid heeft in al het beleid van het ministerie van EZ bijzondere aandacht. Tegelijk hebben gezonde ecosystemen daarbij een rol omdat daarmee de fysieke en geestelijke gezondheid van de mens gediend is.

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gedeelte van "De Haak", onder Nieuwkoop, dat wordt gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument in het Hollands-Utrechts laagveengebied het laatste restant is van een gedeeltelijk vergraven, doch sindsdien in haar natuurlijke ontwikkeling nauwelijks gestoorde laagveenafzetting;

dat het natuurmonument voor het grootste deel bestaat uit een samenstel van veenplassen, afgewisseld door broekbos, rietland en schrale hooglanden;

dat hier op een relatief kleine oppervlakte een fraaie opeenvolging van voor de verschillende stadia van verlanding kenmerkende levensgemeenschappen wordt aangetroffen;

dat van deze levensgemeenschappen diverse zeldzame tot zeer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument bovendien door zijn bijzondere bodemopbouw, het zwak brakke karakter en de geringe voedselrijkdom van het water alsmede door het feit, dat het een groot deel uitmaakt van een gebied, dat een eigen waterhuishouding heeft en mede daardoor gevrijwaard is gebleven van waterverontreiniging, een aparte plaats inneemt in de reeks van Nederlandse veenplangebieden;

dat dit gebied een relatief hoge dichtheid aan broedvogels bezit, waaronder minder algemene en zeldzame moeras- en watervogels;

dat hier bovendien de visotter en de noordse woelmuis nog voorkomen, die in ons land behoren tot de bedreigde zoogdiersoorten, voor de instandhouding waarvan bescherming van de biotoop een eerste vereiste is;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de bovenaangeduide biologische waarden, maar ook de geomorfologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, de bestaande waterhuishouding, de kwaliteit van het water en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 23 maart 1977, nr. NLB/N-24950, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van "De Haak", gelegen onder Nieuwkoop;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument "De Haak", gelegen onder Nieuwkoop, sectie G, nrs. 81 t/m 83, 85, 86, 87(ged), 88, 89, 90(ged), 91 t/m 94, 105, 106, 108, 109(ged), 110(ged), 163, 201(ged), 202 en 203(ged), een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 18.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

Toelichting

Het natuurmonument "De Haak" (+60 ha) is gelegen in de polder Achttienhoven onder Nieuwkoop en bestaat voornamelijk uit een samenstel van uitgeveende plassen en voormalige legakkers. Hoewel "De Haak" in geografisch opzicht aansluit bij de Nieuwkoopse en Noordense plassen, bestaan daarmee nochtans in een aantal opzichten belangrijke verschillen.

Niet alleen behoort het gebied vanouds tot een andere polder, maar binnen deze laatste vormt het sedert 1965 bovendien een afzonderlijke hydrologische eenheid.

"De Haak" maakte als gevolg daarvan een eigen ontwikkeling door en bleef voorshands gevrijwaard van de vooral in het laatste decennium optredende ernstige waterverontreiniging en de sterk toenemende waterrecreatie in het aangrenzende plassegebied. Deze omstandigheden zijn er de oorzaak van dat het natuurmonument zowel hydrobiologisch als vegetatiekundig en floristisch een geheel eigen karakter draagt.

De ondergrond van dit gebied bestaat uit tamelijk slib- en voedselrijk bosveen, de bovengrond overwegend uit het voedselarme veenmosveen. Deze bodemopbouw verklaart de thans nog aanwezige matig voedselrijke toestand van het water, welke elders in het Hollands-Utrechts veengebied niet of nauwelijks meer voorkomt. Ook onderling verschillen de petgaten sterk in karakter; de meeste staan met elkaar in verbinding, maar er zijn ook verschillende geheel geïsoleerde plassen.

De planktonsamenstelling duidt op de aanwezigheid van nog ongestoorde rijke onderwatergemeenschappen; onder de talrijke soorten zweeppalgen, groenwieren en bandalgen komen soorten voor welke verder slechts bekend zijn uit vennen en hoogveengebieden in het oosten des lands.

Vermeldenswaard is ook het voorkomen van de zoetwaterspons. Van de lagere planten verdient bijzondere vermelding de zeer zeldzame vegetatie van kranwieren, van de hogere het eveneens zeer zeldzame groot nimfkruid.

Karakteristiek voor de oevervegetaties zijn de drijftillen van waterscheerling en pluimzegge; daarachter is veelal een smalle zone gelegen van het trilveen, een zeldzaam vegetatietype met onder meer de orchideeën sturmia en malaxis, alsmede schorpioenmos, moerasvaren, ronde zegge en klein blaasjeskruid. Kenmerkend voor de ver voortgeschreden verlandingsvegetaties zijn de veenmosrietlanden, waarin onder meer koningsvaren, moeraswolfsmelk en welriekende nachtorchis voorkomen.

Belangwekkend zijn voorts de overgangsvegetaties naar het vegetatietype "blauwgrasland". Hierin komen vele soorten voor uit heide- en hoogveenvegetaties, zoals struik- en kraaiheide, veenbes en vossebes naast typische blauwgraslandsoorten als vleeskleurige orchis en spaanse ruiter.

Ook alle drie de inheemse zonnedaawsoorten worden hier aangetroffen. Het eindstadium wordt gevormd door diverse bosvegetaties, zoals het elzenbroekbos, het ruigt-elzenbos, het sporcken-wilgenbroek en het gageelstruweel.

Belangrijk zijn tenslotte ook de trilveenvegetaties in een strook langs de Hollandse Kade; hierin komen onder andere voor de zeldzame sturmia en de zeer zeldzame knotszegge.

In vergelijking met de overige west-Nederlandse veenplassen heeft "De Haak" een boven het gemiddelde liggende rijkdom aan broedvogels. Hieronder bevinden zich minder algemene en zeldzame soorten als woudaapje, roerdomp, snor en sprinkhaanrietzanger.

"De Haak" vormt ten slotte een geschikt biotoop voor de visotter en de noordse woelmuis, die in ons land tot de bedreigde zoogdiersoorten behoren.

Ten aanzien van de begrenzing van het natuurmonument is globaal uitgegaan van de waterstaatkundige eenheid van het gebied. De noordelijke grens wordt gevormd door de Hollandse Kade, de westelijke grens door het sterk onderbemalen weidegebiedje (peil 56 cm lager dan de rest van het gebied), de zuidelijke grens door de Bosweg en de oostelijke grens door de percelen nr. 165, 167 en 168 en voor een klein gedeelte door de Milandweg.

De verharde gedeelten van genoemde wegen vallen buiten de aanwijzing, hun bermen, voor zover gelegen aan de zijde van "De Haak", vallen er binnen.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 92-1850

16 april 1992

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, hierna te noemen "Schraallanden Utrecht-West", bestaat uit terreinen en wateren die van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de Colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Utrecht en Zuid-Holland en de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Woerden, Breukelen, De Ronde Venen en Nieuwkoop;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

- I. Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN 122 aangegeven gebied, hierna te noemen "Schraallanden Utrecht-West" dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

A large, stylized handwritten signature in black ink, written over the typed name of the Secretary-General.

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NR. NBLF-92-1850

1. INLEIDING

Tot het staatsnatuurmonument "Schraallanden Utrecht-West" behoren de volgende deelgebieden:

- Schraallanden langs de Meye (verder *de Meye* genoemd): gelegen in de polder Noorder Lagebroek aan de veenrivier de Meye in de gemeente Woerden (23,3 ha);
- Armenland Ruwiel (verder *Armenland* genoemd); schraalland gelegen langs de Veenkade ten noorden van Noordeinde in de polder Groot en Klein Oud-Aa, in de gemeente Breukelen (3,1 ha);
- *Kamerik-Teylingens*; schraalland inclusief een kadegedeelte, gelegen tussen de Kameriksche Wetering en Woerdense Verlaat, evenwijdig aan de Lange Meentweg in de polder Kamerik-Teylingens in de gemeenten Woerden en Nieuwkoop (3,1 ha);
- Demmerikse kade en Schraalland langs de Demmerikse kade (verder *Demmerikse kade* genoemd); schraalland inclusief een kadegedeelte, gelegen tussen Vinkeveen en Nieuwer-Ter-Aa, evenwijdig aan de Oukooper wetering tussen de polders Demmerik en Oukoop in de gemeente De Ronde Venen (1,8 ha).

Het Utrechts-Hollands veenweidegebied is een overwegend vlak en open gebied, dat hoofdzakelijk als grasland in gebruik is. Het veenweidegebied, met daarin de vier deelgebieden, ontleent zijn cultuurhistorische waarde onder meer aan het karakteristieke verkavelings- en occupatiepatroon en aan het feit, dat in deze hoofdkenmerken van het patroon sinds de middeleeuwen weinig veranderd is. De instandhouding en ontwikkeling van de - in nationaal en internationaal opzicht - zeldzame begroeiingstypen van de schraallanden is uit een oogpunt van natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis zeer wenselijk.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1. Algemeen

De laatste restanten schraalland in het Utrechtse veenweidegebied met het eertijds veelvuldig voorkomend vegetatietype zijn natuurwetenschappelijk en cultuurhistorisch van groot belang en zijn van (inter)nationale betekenis. Dit vegetatietype met een nat en voedselarm karakter (veroorzaakt door het eeuwenlang gevoerde extensieve beheer) bevat een groot aantal bijzondere plantesoorten.

Niet alleen uit botanisch, maar ook uit faunistisch oogpunt is het staatsnatuurmonument van groot belang. Voor vogels is het staatsnatuurmonument van belang als rust-, broed- en fourageergebied. Ook voor insecten is het staatsnatuurmonument van grote betekenis, speciaal voor dagvlinders.

2.2. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het staatsnatuurmonument ligt in een gebied, dat is ontstaan op pleistocene dekzandafzettingen (nu 7-10 meter diep). In het Subboreaal (ongeveer 2200 voor Chr.) ontstond een gesloten strandwallensysteem waar door de stagnerende waterafvoer de omstandigheden voor veenvorming gunstig werden (Hollandveen). De ontginning van deze veengebieden begon in de 11^e eeuw vanaf de hoger gelegen oeverwallen en stroomruggronden. Pas later werden de middengebieden ontgonnen. Door het uitgeven van grote stukken grond ineens en door de systematische wijze van ontginning ontstond strokenverkaveling. Kon bij aanvang van de ontginningen het hoog gelegen veen nog op een natuurlijke wijze afwateren, later werd - door inklinking en oxydatie - een kunstmatige afwatering noodzakelijk. Door deze verlaging is het reliëf in het landschap omgekeerd. Rivieren en stromen klinken niet in en vormen nu hoger liggende linten in het landschap.

Het staatsnatuurmonument ligt op niet verveende gronden. De bovenste laag van de bodem bestaat uit een klei-op-veen pakket (*Armenland*), een kleiige veenlaag of een venige kleilaag. De kaden bestaan uit veen, soms vermengd met klei. In een deel van het staatsnatuurmonument is de veenlaag plaatselijk veraard, onder andere in *de Meye*. Door gedeeltelijke drooglegging, wat inklinking en oxydatie van het veen tot gevolg heeft, vindt nog steeds verlaging van de ondergrond plaats. Daardoor is de vorm van de meeste schraallanden hol. Langs de sloten is het maaiveld relatief hoog en in het midden van de percelen is het maaiveld gedaald of nog steeds langzaam dalende. In deze holle delen kan stagnatie van het regenwater en dus verzuring optreden. Dit heeft een verminderde afbraak en een dikke humuslaag tot gevolg.

De schraallanden zijn de laatste restanten van in de vorige eeuw algemeen voorkomende, extensief gebruikte hooilanden en als zodanig van groot cultuurhistorisch belang. Met name ver van boerderijen afgelegene percelen met een ongunstige hydrologische situatie of percelen die moeilijk beheerbaar waren werden extensief beheerd.

De houtkades werden vroeger gebruikt als landscheiding en zijn derhalve een belangrijk onderdeel van het ontginningspatroon. Hierdoor zijn de kades van landschappelijk en cultuurhistorisch belang.

Het gebied Nieuwkoop, Zegveld en Kockengen met daarin de vier tot het staatsnatuurmonument behorende deelgebieden heeft nog steeds de vorm van het oorspronkelijke ontginningspatroon en is cultuurhistorisch gezien een zeer waardevol gebied (Achtergronddocument Natuurbeleidsplan 'Levend verleden').

De twee grotere deelgebieden *Armenland* en *de Meye*, zijn hydrologisch geïsoleerd van hun omgeving. In deze gebieden is de waterstand hoger dan in de omliggende polders. Wateraanvoer vindt plaats uit respectievelijk de Veldwetering, de Meye en de Landscheidingsloot. Dit water wordt via de langst mogelijke aanvoerweg (biologische zuivering) naar de botanisch meest interessante delen geleid.

Kamerik-Teylingens en de *Demmerikse kade* hebben geen eigen waterhuishouding.

2.3. Flora en vegetatie

De Meye

Het gebied bestaat uit schraalgrasland met op enkele plekken wat elzen- en wilgenstruweel en langs de weg aan de noordwestzijde bossages. Het grasland wordt beschouwd als een van de meest waardevolle restanten van blauwgrasland in ons land.

Langs de slootkanten en op de oevers in het westelijke brede deel van het gebied worden de best ontwikkelde blauwgraslandvegetaties aangetroffen. (associatie van Spaanse ruiter en Pijpestrootje) met soorten als Spaanse ruiter, Blauwe knoop, Blauwe zegge, Sterzegge, Blonde zegge, Harlekijn, Kleine en Ronde zonnedauw, Melk-, Hondsviooltje en Moerasviooltje. Ook vertoont de vegetatie enige trekken van het Dotterverbond met soorten als Veelbloemige veldbies, Grote ratelaar, Rietorchis en Breedbladige orchis. De soortenrijkdom en de samenstelling langs de slootkanten wees vroeger op een stabiele situatie met betrekking tot de vochtthuishouding en mineralenbalans.

Op de middengedeelten van de percelen zijn de meest kenmerkende planten Veenpluis en Klokjesgentiaan.

In de sloten (met relatief voedselrijk water) groeit een soortenarme, vrij dichte vegetatie, gedomineerd door Riet en Lisdodde, soms met Wateraardbei, Duizendknopig fonteinkruid en Bronmos.

Ook komen in het gebied Waterviolier, Moeraszoutgras, Drijvend en Glanzend fonteinkruid en Trilgras voor.

Het zuidoostelijk deel van het gebied is vegetatiekundig gezien minder goed ontwikkeld. Niettemin groeit er veel Spaanse ruiter en Klokjesgentiaan. Vanwege de geringe breedte van het perceel is er veel invloed van externe factoren (eutrofiëring en wegzijging).

In het gebied groeien nog veel orchideeën. In 1990 werden ongeveer 2000 breedbladige en enkele harlekijnorchissen geteld. Ook de Rietorchis komt hier voor. Vermeldenswaard is verder het talrijk voorkomen van Sterzegge, een kensoort van een mesotrafente verlandingsgemeenschap.

Armenland

Dit deelgebied bestaat voornamelijk uit schraal, vochtig grasland dat nog kenmerken vertoont van blauwgrasland. Een beperkt aantal soorten is aspectbepalend: Pijpestrootje, Pitrus, Veenpluis, Biezeknoppen en Kruipe struisgras. Typische blauwgraslandsoorten als Blauwe zegge, Spaanse ruiter en Klokjesgentiaan zijn in kleiner aantal present. De presentie is echter te laag om te spreken van een blauwgrasland-associatie. Deze meest interessante soorten worden voornamelijk langs de slootkanten en op de oevers aangetroffen. In de lager gelegen centrale delen van de percelen komt massaal Veenpluis tot ontwikkeling. Dit is het gevolg van bodemverzuring door stagnatie van regenwater.

Enkele vermeldenswaardige soorten zijn Hondsviooltje, Blonde zegge, Sterzegge, Snavelzegge en Tandjesgras.

Kamerik-Teylingens

De kade is vrijwel geheel met bomen begroeid (voornamelijk Zwarte els) en heeft een ruige ondergroei. Langs de kade ligt een schraalland waarin soorten voorkomen als Moerasviooltje, Spaanse ruiter, Blauwe knoop, Moeraslathyrus, Wateraardbei, Padderus en Zonnedaauw.

Demmerikse kade

Het grootste gedeelte van dit gebied bestaat uit een kade, begroeid met elzen-, essen- en wilgenstruweel en heeft een ruige ondergroei. Langs de kade ligt een blauwgrasland (ongeveer 80 x 40 meter) met vele interessante plantesoorten (totaal 86 soorten). Soorten als Blauwe knoop, Blauwe zegge, Pijpestrootje en Tandjesgras komen algemeen voor, maar ook soorten als Tormentil, Padderus, Moerasviooltje en Blonde zegge komen er voor.

In 1984 is een achteruitgang van de blauwgraslandsoorten waargenomen, evenals het vruchtbaarder worden van de grond. Tezamen met een peilverlaging was dit de reden dat een deel van het blauwgrasland in 1987 werd afgeplagd. Op deze lagere delen komen nu massaal Lage zegge en Ronde zonnedaauw voor.

2.4. Fauna

De Meye

Dit deelgebied is vooral in entomologisch opzicht van belang. Het gebied stond bekend om het voorkomen van vijf karakteristieke dagvlinders. Drie hiervan zijn inmiddels verdwenen. De twee resterende soorten kwamen tot voor kort nog vrij algemeen voor: de Zilveren maan en de Aardbeivlinder. In de zomer van 1990 werden deze soorten vrijwel niet meer waargenomen. Herintroductie van enkele soorten wordt overwogen.

Verder is het gebied van belang vanwege de broedende weidevogels. De meer algemene soorten als Kievit, Grutto en Scholekster zijn sinds 1968 vooruitgegaan, maar de Watersnip is in 1989 niet meer broedend aangetroffen. De Wulp broedde in 1975 in *de Meye*; dit was toen één van de eerste broedgevallen in het westnederlandse weidegebied. Ook in 1989 broedde er een Wulp. Ook de Boomvalk is een broedvogel van het gebied. Als fourageergebied is het gebied van belang voor onder andere Purperreiger en Bruine kiekendief.

Van de zoogdieren zijn onder andere Haas, Hermelijn en sporadisch het Ree aangetroffen. *De Meye* is een optimaal biotoop voor amfibieën.

Armenland

In het najaar en vroege voorjaar kunnen enige honderden watersnippen in het gebied worden aangetroffen.

Kamerik-Teylingens en Demmerikse kade

Op beide kades broeden enige algemene bosvogels. Van de kades mag worden aangenomen dat deze een belangrijke ecologische verbindingfunctie hebben voor insecten en kleine zoogdieren.

2.5. Natuurschoon

Het staatsnatuurmonument is gelegen in landschappelijk waardevolle gebieden waarvan de hoofdkenmerken worden bepaald door de afwisseling in sloten, hooilanden en kaden. Dit draagt bij aan een hoge mate van natuurschoon. Het staatsnatuurmonument wordt gekenmerkt door de relatieve ongestoordheid en door de rust en fungeert daardoor als rustgebied.

3. BEGRENZING EN EIGENDOM

De begrenzing van alle vier tot het staatsnatuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er per terrein in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht.

Het staatsnatuurmonument is eigendom van de Staat en in beheer bij het Staatsbosbeheer.

- Het deelgebied de Meye ligt op ongeveer 4 km. ten noordoosten van Zegveld in de polder Zegveldebroek. Het staatsnatuurmonument wordt begrensd door de weg langs de rivier de Meye in het noordwesten (uitgezonderd 3 kleine percelen) en door de Slimme Wetering in het zuidoosten. De overige grenzen worden gevormd door intensief beheerde graslanden.
- Het deelgebied Armenland ligt ongeveer 3 km. ten noorden van Kockengen in de polder Groot en Klein Oud-Aa. Het gebied wordt begrensd door de Veenkade in het noordwesten en door de weg Portengen-Wilnis in het noordoosten. De overige grenzen worden gevormd door intensief beheerde graslanden.
- Het deelgebied Kamerik-Teylingens ligt tussen Woerdense Verlaat in het westen en de Kameriksche Wetering in het oosten in de polder Kamerik-Teylingens. Het langgerekte schraalland bevindt zich aan de zuidoostkant van de kade.
- Het deelgebied Demmerikse kade ligt ongeveer 1 km. ten noordwesten van Nieuwer-ter-Aa in de polder Demmerik, tussen de Veldwetering en de Haanweg. Het schraalland ligt ten westen van de kade.

De situering en nadere begrenzing zijn aangegeven op de bij de beschikking behorende kaart SN 122.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

Drie van de vier gebieden maken deel uit van de ecologische hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II, 1989-1990, 21.149, nrs. 2-3).

De Meye ligt in een kerngebied.

Armenland en *Kamerik-Teylingens* liggen in een natuurontwikkelingsgebied, dat ligt tussen de kerngebieden Nieuwkoopse Plassen en Vinkeveense Plassen. Vooral *Kamerik-Teylingens* kan als verbindingselement voor allerlei dier- en plantesoorten tussen deze twee kerngebieden fungeren. De *Demmerikse kade* is gelegen op de grens van een kerngebied.

In het Streekplan Utrecht (vastgesteld op 28 november 1986) worden de landbouwgebieden waarin de vier schraallanden zijn gelegen, aangeduid als "Agrarisch gebied". Ook voor het Zuidhollandse deel is dit streekplan van kracht.

Het deelgebied *de Meye* is gelegen in het stiltegebied Zegveld (Uitwerkingsplan stiltegebieden provincie Utrecht, vastgesteld september 1990).

In het bestemmingsplan Buitengebied van de voormalige gemeente Zegveld (vastgesteld 10 juli 1984) heeft dit gebied de bestemming "Natuurgebied".

Het deelgebied *Demmerikse kade* heeft in het bestemmingsplan Landelijk gebied '72, vierde herziening, van de voormalige gemeente Vinkeveen/Waverveen (vastgesteld 25 juni 1981) de bestemming 'Natuurgebied II".

Het deelgebied *Armenland* heeft in het bestemmingsplan Landelijk gebied Kockengen 1989 van de gemeente Breukelen (vastgesteld 5 juni 1990) de bestemming "Natuurgebied".

Het deelgebied *Kamerik-Teylingens* heeft in het bestemmingsplan Natuurgebied van de voormalige gemeente Kamerik (vastgesteld 20 augustus 1975) de bestemming "Natuurgebied". Voor het gedeelte dat inmiddels behoort bij de gemeente Nieuwkoop is nog steeds dit bestemmingsplan van kracht.

5. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

Het beheer van *de Meye* is gericht op het instandhouden of ontwikkelen van plantengemeenschappen van schrale graslanden, op het behoud als rust- en fourageergebied voor weidevogels en op het behoud van de grote betekenis van de schraallanden voor de entomofauna. Hiertoe worden de meeste delen éénmaal per jaar gemaaid en het hooi wordt afgevoerd.

De schraallanden van *Kamerik-Teylingens*, *Demmerikse kade* en *Armenland* worden éénmaal per jaar gemaaid en het hooi wordt afgevoerd.

Het schraalland langs de *Demmerikse kade* is recentelijk voor de helft afgeplagd.

De bomen van de houtkades worden eens in de 10-15 jaar afgezet.

Alleen de *Demmerikse kade* is opengesteld voor publiek. Alleen in *Kamerik-Teylingens* is het jachtrecht verhuurd.

Belangrijke problemen bij het beheer van de schraallanden zijn verdroging door wegzijging en verzuring. Omdat de schraallanden iets hoger dan of op gelijk niveau liggen als het omringende land en omdat een hoger peil in het staatsnatuurmonument wordt gehandhaafd (voorzover mogelijk), is er aan de randen van de deelgebieden sprake van wegzijging van grond- en/of slootwater. Dit heeft tot gevolg dat - om een hoog peil te handhaven - er meer gebiedsvreemd en meestal voedselrijk water moet worden ingelaten. Dit heeft negatieve gevolgen voor de vegetaties van het gebied. De gevolgen worden teruggedrongen door het inlaatwater een lange aanvoerweg (biologische zuivering) te laten afleggen.

Door de wegzijging naar de omliggende percelen en de te geringe aanvoer van water vanuit de sloten kan er 's zomers verdroging optreden in het midden van de percelen. Dit leidt tot oxydatie en inklinking van het veen. Hierdoor zijn holle perceelsvormen ontstaan, wat in de winter stagnatie van regenwater tot gevolg kan hebben. Vanwege de hoge zuurgraad van dat water kan er verzuring van de bodem optreden, wat een verandering in de vegetatie tot gevolg heeft.

Blauwgraslanden zijn gebaat bij zo constant mogelijke milieu-omstandigheden.

Voor de sloten geldt een schouwplicht.

6. GEWENST BEHEER

Hoofddoelstelling ten aanzien van het beheer van het staatsnatuurmonument is instandhouding en uitbreiding van blauwgrasland- en andere schraallandvegetaties.

Gezien de geschetste problemen, de constante achteruitgang in de schraallandvegetaties en het zeer kwetsbare karakter van de resterende vegetaties, dient gestreefd te worden naar uitbreiding van het staatsnatuurmonument en het inrichten van hydrologische bufferzones rond de gebieden. Ook dient gebiedseigen water vastgehouden te worden. Indien het onvermijdelijk is zal gebiedsvreemd water ingelaten worden. Dit water dient dan zo min mogelijk vervuild te zijn en vooraf gezuiverd te worden. In het beheer dient ook rekening gehouden te worden met de ecologische verbindingsfunctie die de houtkaden vervullen.

Het beheer dat nu gevoerd wordt (éénmaal per jaar maaien en afvoeren, met oog voor differentiatie, geen bemesting, geen beweiding) dient te worden voortgezet.

Kleine landschapselementen en de differentiatie in het beheer dienen behouden te blijven om leefmogelijkheden te scheppen voor allerlei diersoorten.

Het is niet gewenst dat het aandeel struweel zich uitbreidt.

Naast floristische waarden heeft het staatsnatuurmonument ook grote (potentiële) faunistische waarden. Daar waar mogelijk dient in het beheer rekening gehouden te worden met (kritische) weidevogels, winter- en trekvogels, fouragerende watervogels, zoogdieren, amfibieën en insecten. Het gewenste beheer ten aanzien van de waterhuishouding is handhaving van een zo constant mogelijk, hoog waterpeil. Indien nodig voor beheerswerkzaamheden kan voor een korte periode in de zomer de waterstand iets worden verlaagd. Om alle deelgebieden dient een hydrologische bufferzone te worden gerealiseerd.

Sloten dienen éénmaal per jaar (indien mogelijk eens per 2-5 jaar) geschoond te worden.

Gezien het kwetsbare en storingsgevoelige karakter van de gebieden is betreding niet toegestaan. De *Demmerikse kade* kan alleen opengesteld blijven voor publiek, indien geen verstoring van de rust, dan wel aantasting van de natuurwaarden optreedt. Verhuring van het jachtrecht is niet gewenst.

7. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

De wet geeft in artikel 21, derde lid, aan dat het beheer van staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van schadelijke handelingen in een staatsnatuurmonument is een vergunning c.q. ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist.